

Etické problémy mediální kauzy

Kauza Kuřim jako mezník v etickém přístupu médií

Eva Havelková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav marketingových komunikací
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Eva HAVELKOVÁ**
Osobní číslo: **K08224**
Studijní program: **B 7202 Mediální a komunikační studia**
Studijní obor: **Marketingové komunikace**

Téma práce: **Etické problémy vybrané mediální kauzy**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte teoretická východiska se zaměřením na obecné zajištění svobody projevu v českém prostředí a v evropském kontextu.
2. Specifikujte zákonná opatření, která se dotýkají možných omezení svobody projevu v médiích.
3. V praktické části na příkladu zavedení náhubkového zákona nastiňte problematiku jeho použití v praxi. Na vybrané kauze "Kuřim" demonstруйте střet svobody projevu a práva na ochranu osobnosti.
4. Shrňte výsledky zkoumání problému a naznačte možný vývoj, zejména v souvislosti s aktivitami na změny zákona a nové mediální kauzy.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu : a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002. 316 s.

MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál, 1999.

ROZEHNAL, Aleš. Mediální právo. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. 295 s.

HERCZEG, Jiří. Meze svobody projevu. Praha: Orac, 2004. 143 s.

Kolektiv autorů. Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum, 2001. 155 s.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Svatava Navrátilová, Ph.D.

Ústav marketingových komunikací

Datum zadání bakalářské práce:

1. prosince 2010

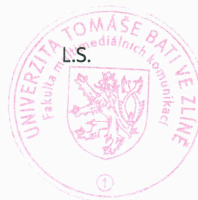
Termín odevzdání bakalářské práce:

13. května 2011

Ve Zlíně dne 1. prosince 2010

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.

děkanka

Mgr. Ing. Olga Jurášková, Ph.D.

ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

EVA HAVELKOVÁ

Havelková

Ve Zlíně 9.5.2011

Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požítovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přitom se přiměřeně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce ve své teoretické části vymezuje teoretická východiska se zaměřením na zajištění svobody projevu v českém i mezinárodním právním systému. Dále se zabývá možným omezením svobody projevu, zvláště v mediální sféře, včetně tzv. náhubkového zákona. V praktické části pak teorii aplikuje na eticky problematické kauzy, především kuřimský případ, který byl pro české mediální prostředí zlomový. Také nastiňuje problematiku eticky sporných oblastí v mediálním prostředí, zvláště s ohledem na každodenní chod médií, dopad způsobů medializace na veřejnost a nastínění možného vývoje.

Klíčová slova: svoboda slova, ochrana osobnosti, mediální etika, veřejný zájem, náhubkový zákon, etický kodex, kuřimská kauza

ABSTRACT

This thesis in its theoretical part defines theoretical possibilities with focus on ensuring freedom of expression in the Czech and the international legal system. It also deals with possible restrictions on freedom of expression. Especially in the sphere of media including the "muzzle act". In the practical part it applies the theory on ethically problematic causes, especially on the "Kurim cause" which was a breakthrough in Czech media landscape. It also outlines the questions of the ethically controversial areas in Czech media landscape. The practical part also gives a soft possible progression.

Keywords: freedom of expression, restrictions on freedom of expression, media ethics, public interest, code of ethics, Kurim case

Poděkování

Ráda bych poděkovala mé vedoucí bakalářské práce, paní Mgr. Svatavě Navrátilové, PhD. za vstřícnost, ochotu a vedení mé práce tím správným směrem. Také bych ráda srdečně poděkovala mé matce za veškerou podporou při studiu i při psaní této práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně dne.....

Podpis.....

Obsah

Úvod	9
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Vymezení pojmů	12
1.1 Média.....	12
1.1.1. Rozdělení médií.....	12
1.2 Etika.....	13
1.2.1 Novinářská etika.....	14
1.3 Svoboda projevu.....	15
1.4 Ochrana osobnosti.....	15
1.5 Veřejný zájem.....	16
2 Svoboda projevu a ochrana osobnosti v právním řádu ČR	17
2.1 Listina základních práv a svobod	17
2.2 Ústava ČR	18
3 Regulační a samoregulační normy v mediálním prostředí	20
3.1 Regulační normy	20
3.1.1 Tiskový zákon	20
3.1.2 Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání	21
3.1.3 Občanský zákoník.....	23
3.1.4 Náhubkový zákon	24
3.2 Samoregulační normy	27
3.2.1 Etický kodex Syndikátu novinářů.....	28
3.2.2 Etický kodex České televize	30
4 Hypotézy pro další práci.....	33
II. Praktická část	34
5 Kauza kuřim.....	35
5.1 Způsob medializace.....	35
5.1.1 Tisk	35

5.1.2	Televize	37
5.1.3	Internet	39
5.2	Názor odborné veřejnosti	39
5.2.1	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	39
5.2.2	Orgány České televize.....	40
5.2.3	Syndikát novinářů	41
6	Další kauzy.....	43
6.1	Dominik.....	43
6.2	Anička	44
7	Eticky problematické oblasti v prostředí médií.....	46
7.1	Dopad medializace na znevýhodněné osoby	46
7.2	Situace, kdy je zásah do osobnostních práv ve veřejném zájmu.....	48
7.3	Nové technologie	50
7.4	Nastolování témat.....	51
7.5	Zodpovědnost za mediální výstupy	52
7.6	Shrnutí	53
8	Role náhubkového zákona v mediální etice	55
9	Závěr.....	56
10	Seznam použité literatury a dalších zdrojů	58
11	Seznam použitých symbolů a značek.....	61
12	Seznam příloh	62

ÚVOD

Etika v médiích je často diskutované téma, ať už jde o etiku v reklamě či etický rozměr reportáží, které denně vidáme v televizi. Je oblastí, která se mění spolu s vývojem společnosti, ovlivňuje názory veřejnosti a formuje postoje jedinců. Téma bakalářské práce Etické problémy mediální kauzy jsem si vybrala pro jeho význam, aktuálnost a neustálý vývoj.

Kauzu Kuřim z roku 2007 si pamatuje určitě každý občan České republiky. Tato kauza, ve které šlo o rozsáhlé týrání dětí, neměla v naší historii obdoby a v mnoha ohledech byla zlomová. Pro účely této bakalářské práce je důležitý její etický rozměr a způsob, jakým byla prezentována v médiích. Denně jsme se setkávali s novými informacemi o této kauze, dozvídali se jména a bydliště všech zúčastněných, což je mohlo ohrozit. Tento způsob medializace rozpoutal velkou diskuzi, zda-li je takový přístup médií etický, zda je v tomto případě informování stále ještě ve veřejném zájmu a zda je zveřejňování osobních údajů nutné.

Tato diskuze, která se po kauze Kuřim spustila, měla za následek jednak novelizaci trestního řádu, který přinesl větší ochranu osobám zúčastněným na trestním řízení. Druhým následkem byla také celková změna přístupu českých médií ke zveřejňování osobních informací ve svém zpravodajství, tedy informační etice. A právě touto změnou se budu zabývat.

V teoretické části práce bude pozornost věnována především obecným zajištěním svobody projevu jak v českém, tak mezinárodním prostředí. Tato teoretická východiska jsou důležitá pro správné pochopení etického rozměru případu Kuřim a dalších obdobných kauz. Bez znalosti obecných souvislostí není možné správně posoudit vhodnost, resp. nevhodnost přístupu, kterého se média dopouští při medializaci.

Praktická část bude zaměřena na konkrétní případy, kterým byla věnována velká mediální pozornost. Stěžejní přitom bude kauza Kuřim, která byla v tomto ohledu zlomová a měla vliv na přístup médií k dalším podobným kauzám. Zabývat se budu také dalším eticky problematickým oblastem, které se dotýkají otázek svobody slova, veřejného zájmu, fungování a vývoje médií.

Za cíl své práce považuji posouzení, jaký vliv měla kauza Kuřim a její způsob medializace na pozdější přístup médií k podobným kauzám. Sekundárním cílem je pak nastínění

problematiky etiky v obecnější rovině, v každodenním chodu médií, dopadu na veřejnost a nastínění možného vývoje.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Tato kapitola bude věnována vymezení pojmů, které budou důležité pro další práci. Správné pochopení pojmů jako informační etika, veřejný zájem, ochrana osobnosti a další jsou stěžejní a bez nich nemůžeme správně pochopit etický rozměr některých mediálních kauz.

1.1 Média

Médium v nejširším slova smyslu je definováno jako „*obecně zprostředkující činitel; vše, co slouží jako prostředek k uchování a přenosu sdělení v prostoru a čase*“.¹

Toto nejobecnější vymezení je použitelné pro různé obory od biologie až po informační technologie. Pro tuto práci je důležité chápání pojmu médium v oblasti sociální komunikace, tedy jako médium komunikační, konkrétně masové. V tomto kontextu bude slovo médium (médiá) nadále používáno. Masová média (výraz pochází z anglického mass media - hromadné sdělovací prostředky) mají tyto společné charakteristické rysy:

- „a) díky technickým, organizačním a distribučním možnostem jsou (potenciálně) dostupné neomezenému množství adresátů/uživatelů a (reálně) využívány jejich velkým počtem*
- b) nabízejí těmto uživatelům obsahy, které pro ně mohou být z různých důvodů použitelné*
- c) tyto obsahy nabízejí průběžně nebo pravidelně a*
- d) na zájmu a potřebách uživatelů namnoze závisí samotná existence těchto forem komunikace.“²*

1.1.1. Rozdělení médií

Masová média můžeme rozdělit, a to hned z několika hledisek. Dle formy sdělení, tedy způsobu přenosu, můžeme média dělit na:

---

¹ OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha: Libri, 2007, s.118. ISBN 978-80-7277-266-7.

² KÖPPLOVÁ, Barbora; JIRÁK, Jan. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, s.21. ISBN 978-80-7367-466-3.

- Tisk (kterým se rozumí tisk periodický, který je určen široké veřejnosti)
- Rozhlas
- Televize
- Internet (který se stává stále silnějším médiem), ať už jde o formu zpravodajských portálů, sociálních sítí, blogů nebo uživatelských serverů jako je Youtube

Podle formy vlastnictví médií je pak můžeme dělit na:

- **Veřejnoprávní**, tedy ta, které vlastní stát a tomu jsou odpovědná. Jsou financována především z tzv. koncesionářských poplatků a ze státního rozpočtu. Jako veřejnoprávní média mají striktněji daný obsah, který musí být vyvážený (pohlaví, rasa, věk, zájmy). V jejich čele stojí Rada, která je pravidelně volena a má dohled nad správným fungováním.
V České republice tato veřejnoprávní média reprezentuje Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář
- **Privátní**, tedy ta, které vlastní fyzická nebo právnická osoba. Komerční média jsou financována především z prodeje reklamního času a dalších zdrojů. Programové schéma může být úžeji specifikováno (pořady či rubriky pro ženy/muže, děti atp.). V jejich čele stojí jmenovaný ředitel, který je zodpovědný majiteli.
Mezi tato komerční média patří např. TV Nova, Prima, rádio Evropa 2, Impuls, noviny MF Dnes a mnoho dalších. Do této kategorie spadají i média financovaná jinými způsoby (v České republice je to Radio Proglas, financované posluchači)

1.2 Etika

Etika je pojmem, který se běžně používá v každodenním životě. Tento pojem má svůj původ v antice, z řeckého slova ethos neboli mrav. Je učením o morálce, tedy o chápání dobra a zla, vhodného a nevhodného.

„Jako součást filozofie se pokouší zdůvodnit, reflektovat, zakládat, popř. poskytnout normy lidského chování a jednání... Etiku dnes reprezentuje rozsáhlý diskurz, zahrnující otázky

vztahů jednotlivců, oblast rodiny, společenských institucí, sexu, politiky, generačních vztahů a v neposlední řadě pobývání člověka v kontextu přírody.“³

Etika je tedy součástí mnoha vědních oborů, od lékařství (otázka eutanazie), přes obchodní sféru (společenská odpovědnost firem) až po oblast mediální. V prostředí médií se jedná zejména o etiku reklamy a, pro tuto práci důležitější, novinářskou etiku.

1.2.1 Novinářská etika

Novinářská etika je součástí rozsáhlé disciplíny etiky, která se zaměřuje, jak už název napovídá, na žurnalistickou praxi. Protože média nás pravidelně informují o velkém množství událostí, které mohou být do určité míry kontroverzní (kriminalita, přírodní katastrofy), je nutné v této oblasti dodržovat jistá etická pravidla.

Základním předpokladem pro vykonávání žurnalistické profese by měl být jakýsi cit pro takt, který by se měl odrážet ve způsobu informování veřejnosti. *„Příkladem může být případ medializace sebevraždy jednoho předního amerického politika, který v důsledku úplatkářské aféry ukončil náhle na tiskové konferenci před očima diváků a televizních kamer svůj život ranou z pistole do úst. Pro novináře okamžitě vznikl problém, jakým způsobem o té události veřejnost informovat. Fakta mohla být podána se vši drastičností takového sebevražedného činu. Základními hodnotami, které se tu střetávaly, bylo právo veřejnosti na pravdivé informace, jakkoli nepříjemné, a právo ochrany soukromí spolu s požadavkem nezpůsobovat nikomu škodu nebo jinou újmu.*“⁴

Etické normy pro novinářskou praxi do určité míry upravuje Zákon pro rozhlasové a televizní vysílání, který upravuje např. obsahovou strukturu (zákaz podpory jakékoliv diskriminace, zobrazování samoúčelného násilí apod.). Kromě zákonů existují také normy samoregulační, které v České republice představují především etické kodexy. Nejobecnějším z nich je Etický kodex Syndikátu novinářů, pro své potřeby má svůj kodex např. Česká televize nebo konkrétní časopisy. O těchto kodexech bude řeč dále.

---

³ BRÁZDA, Radim. *Úvod do srovnávací etiky*. Praha: KLP-Koniasch Latin Press, 1998, s.129. ISBN 80-85917-46-7.

⁴ VANĚK, Jiří. *Obecná, ekonomická a informační etika*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. s.215. ISBN 978-80-7357-504-5.

1.3 Svoboda projevu

Se slovním spojením „svoboda projevu“ (nebo také svoboda slova) se můžeme setkat už od Velké francouzské revoluce, kdy autoři Deklarace práv člověka a občana vyhlásili, že svoboda projevení svých myšlenek je cenným právem každého člověka. V té době tato svoboda projevu byla chápána spíše jako opak cenzury, která byla do té doby obvyklá. Od francouzské revoluce však svoboda projevu zůstala a je jedním ze základních politických práv v celém světě.

Dle Právnického slovníku spočívá svoboda projevu v tom, „že každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“⁵

Svoboda slova je zakotvena v mnoha právních dokumentech, ať už mezinárodních nebo vnitrostátních. Logicky velmi úzce souvisí s právem na informace.

1.4 Ochrana osobnosti

Ochrana osobnosti, stejně jako svoboda projevu, je zakotvena v Listině základních práv a svobod, spadá do kategorie práv osobnostních.

„Podle tohoto ustanovení má každý právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno; má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“⁶

Ochrana osobnosti je jedním z důvodů pro omezení svobody projevu. Míst, kde se střetává svoboda projevu s ochranou osobnosti, je více. V této práci se zaměříme na oblast médií, které nás denně informují o nových událostech a problém střetu ochrany osobnosti se svobodou projevu a právem na informace, řeší velmi často.

Jako ochranu osobnosti budeme označovat souhrnně ochranu soukromého života, rodiny a osobních údajů, protože tyto pojmy jsou si velmi blízké a dohromady tvoří celek.

---

⁵ HENDRYCH, Dušan. *Právnický slovník*. Praha: C.H.Beck, 2003, s.1013. ISBN978-80-7400-059-1.

⁶ HERCZEG, Jiří. *Meze svobody projevu*. Praha: Orac, 2004, s.64. ISBN 80-86199-94-0.

1.5 Veřejný zájem

V oblasti médií je veřejný zájem často užívaným slovním spojením. Média informují o nových událostech právě ve veřejném zájmu, tedy v zájmu veřejnosti. Avšak tento pojem je v právním systému České republiky definován dost vágně, a proto může být předmětem častých sporů. Každý vnímá hranice veřejného zájmu jinak, informace může být pro jednoho důležitá, pro druhého zbytečná. To, co jeden vnímá jako veřejně prospěšné, se dalšímu může jevit jako nadbytečné, či dokonce pro společnost škodlivé. Pojem veřejného zájmu se liší i podle společenských zřízení, jinak je vykládám v totalitních režimech, jinak v demokracii.

Selským rozumem by se dal veřejný zájem chápat jako jednání, které vede ke všeobecnému společenskému dobru.

Právníkový slovník definuje veřejný zájem jako „*druh zájmu který je obecně prospěšný, opak čistě soukromého zájmu. Uplatňuje se v tvorbě, interpretaci a aplikaci práva, zvláště jako jeden ze dvou důvodů zákonné limitace základních práv a svobod. Protože se jedná o jeden z právních pojmů s neostrým významem, měl by být v zákonech blíže specifikován či definován.*“⁷

Tato bližší specifikace je nutná zejména s ohledem na slova obecný, prospěšný, které jsou abstraktní a v různých oblastech (ekonomie, politika, právo) mohou být vykládány různě. Veřejným zájmem je často argumentováno jednání různé povahy.

---

⁷ HENDRYCH, Dušan. *Právníkový slovník*. Praha: C.H.Beck, 2003, s.1122. ISBN978-80-7400-059-1.

2 SVOBODA PROJEVU A OCHRANA OSOBNOSTI V PRÁVNÍM ŘÁDU ČR

Svoboda projevu je zakotvena v mnoha dokumentech různé právní síly snad ve všech zemích světa. Je základním lidským právem, které je ale stále na některých místech světa porušováno (KLDŘ, Čína). V České republice je vymezena v několika právních normách. Stejně tak i ochrana osobnosti je důležitým občanským právem a je součástí těchto norem. V této kapitole se zaměřím na nejdůležitější dokumenty, které svobodu projevu a ochranu osobnosti vymezují.

2.1 Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod (dále jen Listina) je dokumentem zakotvujícím základní demokratické principy fungování naší republiky. Je stejné právní síly jako ústavní zákony, přesto se jako ústavní zákon formálně neoznačuje.

Listina obsahuje šest hlav a celkem 44 článků. V každé z těchto hlav je upraven jeden typ práv (národnostní, hospodářská práva).

Svoboda slova je zakotvena v druhé hlavě (oddíl politická práva). Článek 17 zaručuje svobodu projevu, cenzuru označuje za nepřístupnou, ale také upravuje omezení této svobody:

“Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.”⁸

O svobodě projevu nepřímo mluví také článek 10, ve kterém je zakotvena ochrana osobnosti následovně:

“Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.”⁹

Z této citace tedy vidíme, že svoboda projevu není bezbřehá a v určitých případech (zasahování do osobnostních práv druhých) je možné, resp. vhodné ji omezit.

---

⁸ Listina základních práv a svobod, Hlava druhá, Článek 17.

⁹ Listina základních práv a svobod, Hlava druhá, Článek 10.

2.2 Ústava ČR

Také v Ústavě České republiky, právním dokumentu nejvyšší právní síly, nalezneme svobodu slova. Nové znění článku 10, platné od roku 2002 říká:

„vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a s nimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.“¹⁰

Jinými slovy, všechny mezinárodní smlouvy, které ČR přijala, jsou závazné. Jsou to dokumenty většinou spojené s mezinárodními institucemi jako OSN, Evropská unie nebo Rada Evropy. Nejznámějšími z nich jsou:

1. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Tato úmluva byla podepsána členy Rady Evropy v roce 1950 v Římě. Signatářských států bylo původně dvanáct, tento počet se rozrostl na 45. V Úmluvě se státy zavazují občanům, že jim poskytnou ochranu základních občanských a politických práv (v tomto smyslu je jejich vymezení užší než v případě Listiny). Česká republika (tehdy ještě ČSFR) Úmluvu podepsala v roce 1991, ratifikována byla v březnu 1992.

V tomto dokumentu je také ustanovena instituce, která řeší případně stížnosti občanů signatářských států, kteří nesouhlasí s rozhodnutím vnitrostátních soudů. Touto institucí je Evropský soud pro lidská práva sídlící ve Štrasburku.

2. Všeobecná deklarace lidských práv

Všeobecná deklarace lidských práv byla přijata Valnou hromadou OSN v prosinci 1948, tři roky po Druhé světové válce, jednoho z největších celosvětových konfliktů. Je v něm ustanovena rovnost všech lidí bez ohledu na náboženství, rasu, původ apod. Jde o dokument, který je právně nezávazný (tedy má pouze doporučující charakter), přesto ho všechny státy uznávají jako právní obyčej a stal se předlohou pro mnoho dalších dokumentů s lidskoprávní tematikou.

I v tomto dokumentu najdeme článek o svobodě projevu a vyhledávání informací jakýmikoliv prostředky, stejně tak jako článek o ochraně soukromého života a rodiny.

---

¹⁰ Ústava ČR, Článek 10.

Dalšími dokumenty, které jsou důležité zejména z historického hlediska jsou

- **Deklarace nezávislosti USA (USA, 1776)**
- **Deklarace práv člověka a občana (Fr, 1789)**

Tyto dva dokumenty jsou historicky těmi nejdůležitějšími, ve kterých je svoboda slova obsažena jako jedno ze základních a nejcennějších lidských práv.

3 REGULAČNÍ A SAMOREGULAČNÍ NORMY V MEDIÁLNÍM PROSTŘEDÍ

Média, ať už tisk, rozhlas nebo televize, zaujímají v našem životě důležitou roli. Mediální výstupy vidáme několikrát denně a čím dál více nás ovlivňují.

Jak bylo nastíněno výše, svoboda projevu a ochrana osobnosti se mohou dostat velmi jednoduše do rozporu. K tomu může logicky snadno dojít v oblasti médií, která jsou označována za „hlídací psy demokracie“ a mají tedy za úkol informovat veřejnost. Avšak ani zde není svoboda projevu bezbřehá a může se snadno dostat do střetu s osobnostními právy osoby, o které média informují.

Proto bylo nutné zavést další specifické zákony a samoregulační normy, které upravují etické fungování jednotlivých médiích tak, aby byla svoboda slova a ochrana osobnosti vyvážená.

3.1 Regulační normy

Regulační normy v oblasti médií představují zejména zákony, které stanovují pravidla fungování jednotlivých médií. U těchto norem se zaměřím opět především na části upravující střet svobody slova s ochranou osobnosti.

3.1.1 Tiskový zákon

Pro periodický tisk je směrodatnou normou především tiskový zákon, plným názvem Zákon č.46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (dále jen tiskový zákon).

Tento zákon upravuje povinnosti a práva vydavatelů periodického tisku. Z těch nejdůležitějších je to především zodpovědnost za obsah tisku, kterou na sebe bere výhradně vydavatel (nikoliv tedy jednotliví novináři), povinnost zasílat povinné výtisky různým institucím (Ministerstvu kultury, významným knihovnám), povinnost zveřejnit oznámení veřejných orgánů v případě naléhavého veřejného zájmu a pro tuto práci především právo odpovědi a právo na dodatečné sdělení.

“Jestliže bylo v periodickém tisku uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, má tato osoba právo požadovat na vydavateli uveřejnění odpovědi. Vydavatel je povinen na žádost této osoby odpověď uveřejnit.”¹¹

Právo na odpověď tedy stanovuje povinnost poskytnout prostor člověku, který chce reagovat na článek, který se ho dotýkal. V této své odpovědi může formulovat své reakce a názory.

Právo na dodatečné sdělení funguje na podobném principu. Například v situaci, kdy časopis vydá článek o trestním řízení, které je vedeno proti určité osobě. Tato osoba má po ukončení tohoto stíhání zažádat o dodatečné sdělení, ve kterém vydavatelství bude informovat o výsledku tohoto řízení.

3.1.2 Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání

Zákon č.231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání (dále jen vysílací zákon) je rozsáhlou právní normou, která upravuje práva a povinnosti vysílatelů rozhlasového a televizního vysílání. Patnáct částí tohoto zákona stanovuje základní principy poskytování licencí, provoz rozhlasových a televizních stanic (ať už veřejnoprávních nebo privátních), stanovuje koncesionářské poplatky, sankce za nedodržování povinností a podobně. Pro účely této práce je důležitá zejména jeho pátá část o obsahu programů. §32 říká:

„Provozovatel je povinen:

nezařazovat do vysílání pořady, které mohou vážně narušit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých zejména tím, že obsahují pornografii a hrubé samoučelné násilí,

bezdůvodně nezobrazovat osoby umírající nebo vystavené těžkému tělesnému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost.”¹²

---

¹¹ Tiskový zákon, §10, odstavec 1.

¹² Zákon o rozhlasovém a televizním vysílání, §32, odstavec 3.

V této části zákona je tedy ošetřena ochrana osobnosti, především je kladen důraz na děti a mladistvé. Důvodem této specifické úpravy je skutečnost, že televize se stává médiem, které ve velké míře sledují děti a její program by mohl mít vliv na jejich vývoj.

3.1.2.1 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Orgánem, který dohlíží na dodržování vysílacího zákona, je Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (dále jen Rada). Tento politicky nezávislý správní orgán má 13 členů, kteří jsou jmenováni předsedou vlády na dobu šest let. V současné době v jejím čele stojí JUDr. Kateřina Kalistová, a to od roku 2009.

Na stránkách Rady (rrtv.cz) můžeme najít činnosti, které Rada vykonává. Například mezi ně patří udělování nových licencí, dohlížení na obsahovou rovnováhu médií a mimojiné také *“upozorňuje provozovatele vysílání a provozovatele převzatého vysílání na porušení povinností stanovených zákonem č. 231/2001 Sb. nebo podmínek udělené licence a stanoví mu lhůtu k nápravě.”*¹³.

Rada zasedá zpravidla jednou za měsíc. Na těchto zasedáních projednává návrhy na změnu programových schémat a dalších skutečností z licenčních smluv provozovatelů a také reaguje na stížnosti a podněty diváků a posluchačů. Ti mají možnost obrátit se na Radu, pokud se domnívají, že nějakým způsobem došlo k porušení zákona nebo neetickému chování. Tyto stížnosti se mohou týkat vulgarismů ve vysílání, zobrazování násilí, zobrazování reklamy a další. Po prodiskutování na zasedání má Rada možnost uložit provozovatelům sankce za porušení některé části zákona o vysílání. Zápisy ze zasedání jsou dostupné na internetu.

V nedávné době vydala Rada, vzhledem ke stále častějšímu vyskytování vulgarit ve vysílání rozhlasových stanic, seznam zakázaných vulgarismů, tedy nadávek a slov, která by se v rádiích neměla objevovat. Mezi ně patří například i slova jako bulík, cucák nebo podržtaška. Tento krok Rady se může jevit jako úsměvný, ale je pravdou, že v rádiích můžeme nadávky slyšet čím dál častěji. (<http://www.digizone.cz/aktuality/vysilaci-rada-rozeslala-radiim-seznam-vulgarit/>) Z poslední doby si můžeme pamatovat výstup opilého

---

¹³ Rrtv.cz [online]. 2011 [cit. 2011-05-01]. Poslání Rady. Dostupné z WWW: <<http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/poslani-rady/index.htm>>.

moderátora Mareše v Ranní show rádia Evropy 2, který svému kolegovi v přímém vstupu nadával. Za tyto vulgarismy dostala Evropa 2 pokutu 50.000 Kč.

Televizní stanice jsou často pokutovány také kvůli vulgarismům, a to hlavně v pořadech typu reality show. Další pokuty se mohou týkat nepřiměřené hlasitosti reklamy, nedostatečného zvukového a vizuálního odlišení reklamy a teleshoppingu od ostatních částí programu a podobně.

3.1.3 Občanský zákoník

Dalším dokumentem, který obsahuje omezení svobody projevu v médiích, je Občanský zákoník. Tento Občanský zákoník je hlavní zákonnou normou upravující oblast soukromého práva (právo vlastnické, závazkové apod.)

V §12 se hovoří o obrazových a zvukových materiálech, které mohou být použity v médiích pouze se svolením osoby, která je na nich vyobrazena. Výjimku z tohoto pravidla však ustanovuje další odstavec: *„podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení dané fyzické osoby použít přiměřeným způsobem pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.“*¹⁴

V Občanském zákoníku tedy najdeme vyvážení protichůdných zájmů z čl.10 a čl.17 Listiny.

Pro naše zájmy je důležitá existence zpravodajské licence, která umožňuje otisknutí fotografií nebo vysílání některých záběrů i bez povolení osoby na nich vyobrazené. Kdyby tato výjimka neexistovala, bylo by prakticky nemožné vysílat jakékoliv zpravodajství. Každý den se setkáváme s několika desítkami reportáží, pro jejichž autory by bylo velmi těžké shánět každé jedno povolení.

Ale i v této výjimce nacházíme spojení „přiměřeným způsobem“ a „v rozporu s oprávněnými zájmy“, které jsou velmi těžko uchopitelné, každý vnímá jejich význam subjektivně. Záleží vždy na jednotlivých soudcích, jak tato spojení chápou a jak je aplikují na konkrétní situaci.

---

¹⁴ Občanský zákoník, §12, odstavec 3.

Spor o tento paragraf řešil i Ústavní soud v roce 1998, kdy časopis Reflex otiskl fotografii soudce (osobního charakteru) u článku s titulkem „Opilý násilník brutálně umlátí svou milenku“. Jeho fotografie neměla primárně s článkem mnoho společného, avšak budila dojem, že text patří k fotografii. Proto se soudce obrátil na soud, který rozhodl, že se jednalo o neoprávněný zásah do jeho osobnostních práv. V tomto případě bylo tedy upřednostněna ochrana osobnosti.

*„Při střetu základního politického práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života, tedy základních práv, která stojí na stejné úrovni, bude vždy věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým“.*¹⁵

3.1.4 Náhubkový zákon

Nejnovějším zákonem, který se výrazně dotkl fungování médií, je zákon č.52/2009 Sb., pro který se vžil název náhubkový zákon. Nabyl účinnosti dne 1.4.2009 a došlo jím k novelizaci trestního řádu, zákona o přestupcích a zákona o ochraně osobních údajů.

V posledních letech se do popředí mezinárodního zájmu dostávala potřeba ochrany práv obětí trestných činů, tímto tématem se na svých kongresech zabývala i Organizace spojených národů. V souladu s tímto trendem vyvstala také v České republice potřeba více chránit osobnost a soukromí obětí trestných činů. Zvláště děti a mladistvé je potřeba chránit před nešetrným způsobem medializace jejich případu. Oběť trestného činu se po nevhodném způsobu podávání informací v médiích musí vyrovnávat nejen s následky trestného činu, ale i s nepříznivými dopady zvýšeného zájmu veřejnosti.

Názorným případem byla tzv. kauza Kuřim, o které bude tato práce pojednávat dále, a proto ji na tomto místě nastíním pouze okrajově. Případ rozsáhlého týrání dětí v jihomoravském městě Kuřim začal v roce 2007, kdy soused pachatelů náhodou zachytil signál z kamery, na kterou pachatelé natáčeli týrání jednoho z chlapců. Tento záznam odstartoval komplikovanou kauzu, ve které se vyskytovala náboženská sekta, dospělá žena

---

¹⁵ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: a její meze v právu České republiky*. Praha: Linde, 2002, s.91.ISBN 80-7201-367-X

vydávajícího se za malého chlapce, ale především dlouhodobé týrání dvou dětí. Dodnes nebylo objasněno, co bylo motivem činu.

Podobná kauza neměla v naší historii obdoby. Média samozřejmě pravidelně informovala veřejnost o vývoji kauzy. Jak se odkrývaly další osoby zapojené do této kauzy, měli jsme možnost každodenně vidat jména týraných dětí na prvních stránkách novin, záběry jejich týrání v televizi, věděli jsme kde bydlí, jak se jmenují jejich rodiče i další příbuzní. I ti, kteří se na týrání nijak nepodíleli a vůbec o něm nevěděli. Tím, že byl tento případ tak rozsáhlý, média zveřejňovala opravdu velké množství osobních informací o lidech zúčastněných na případu. Tato přílišná medializace spojená s poskytováním velmi osobních údajů mohla vést k jednoduché identifikaci zúčastněných osob, a tak k jejich dalšímu poškození, tzv. sekundární viktimizaci.

Proto se kuřimský případ stal podnětem k rozsáhlé diskuzi právě o poskytování informací z trestního řízení. Trestní řád tuto oblast do té doby upravoval velmi obecně a jak se kauzou Kuřim ukázalo, také nedostatečně v §8a) odst. 1,2.

„Orgány činné v trestním řízení informují o své činnosti veřejnost poskytováním informací sdělovacím prostředkům. Přitom dbají toho, aby neohrožovaly objasnění skutečností důležitých pro posouzení věci, nezveřejňovaly o osobách, které mají účast v trestním řízení, údaje, které přímo nesouvisí s trestnou činností, a aby neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen. Z těchto důvodů orgány činné v trestním řízení odepřou poskytnutí informací.“¹⁶

S vývojem doby a s ohledem na kauzy jako Kuřim se tato úprava jevila jako nedostačující, neboť neupravovala jakým způsobem ochránit konkrétně práva osob poškozených a zejména dětí.

Cílem novely trestního řádu uskutečněné náhubkovým zákonem bylo maximálně omezit okruh informací poskytovaných veřejnosti o oběti trestného činu, kterou je potřeba zvýšeně chránit. Dále zabránit zveřejňování jejich osobních údajů, fotografií či obrazových záznamů, a to i prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků jako tisk, rozhlas, televize.

---

¹⁶ Zákon č.141/1961 Sb., §8a, odstavec 1,2 (ve znění do 1.4.2009)

Trestní řád po novele provedené zákonem č. 52/2009 Sb. upravuje poskytování informací o trestním řízení a osobách na něm zúčastněných v §8a/ 1,2,3, §8b/ 1,2,3,4,5 a 8c.

Po novelizaci je ošetřena také ochrana poškozených osob a dalších osob na případu zúčastněných, pozornost je věnována především dětem a mladistvým.

Z poslední doby můžeme vidět náhubkový zákon v praxi například na případu Aničky, malé dívky, která se loni v říjnu ztratila. Nejdříve o ní média informovala pouze jako o Aničce (9let), která se ztratila. Poté, co po ní Policie ČR vyhlásila pátrání, byla zveřejněna její fotografie, příjmení a další informace z trestního řízení, které by mohly pomoci při jejím hledání. Po nálezu Aniččina těla Policie ČR zjistila, že byla zavražděna. Od tohoto okamžiku by média, která by se striktně držela výkladu náhubkového zákona, měla uvádět opět pouze informace, které by nemohly vést k odhalení její totožnosti (protože se stala obětí trestného činu). Sami autoři zákona však uvedli, že v takových případech se mají média řídit selským rozumem.

Náhubkový zákon však nezískal své označení kvůli novelizaci této části trestního řádu. Zákon č.52/2009 Sb. upravil také jinou oblast, proti které se striktně postavila odborná veřejnost. Touto částí je zákaz zveřejňování policejních odposlechů. Poté, co byla obecně dobře přijata část o ochraně obětí trestných činů, schválili zákonodárci další část novelizace trestního řádu, která zakazovala zveřejňovat odposlechy bez souhlasu osoby, které se odposlechy týkají.

Přitom právě policejní záznamy odposlechů pomáhají žurnalistům odhalovat korupční aféry, zneužívání moci politiky, zneužívání dotací z EU a jinou společensky škodlivou nemorální činnost. Mezi známé kauzy, ve kterých došlo ke zveřejnění odposlechů patří kauza Mrázek, korupční aféra ve fotbalových klubech, neprofesionální chování dopravních policistů a další. Veřejnost má díky zveřejnění záznamů z odposlechů možnost vytvořit si názor na jednání některých veřejných činitelů a jejich styky s podsvětím.

Poté, co návrh na tuto změnu prošel parlamentem až k prezidentu Klausovi, napsali zástupci českých periodik prezidentovi dopis, ve kterém ho vyzývali k nepodepsání tohoto zákona. Mezi jejich hlavní argumenty patřil fakt, že tento zákon zasáhne do činnosti médií a představuje zásah do svobody projevu a práva na vyhledávání informací. I přes tuto výzvu novelu nepodepsat prezident Klaus tuto změnu schválil a zákon nabyl platnosti.

Druhou oblastí, kterou zákon č. 52/2009 Sb. změnil, je zákon o přestupcích. Do té doby se porušení zákazu zveřejňování osobních údajů o pachatelích postihovalo podle §26 zákona o přestupcích. Podle něj „*se přestupku dopustil ten, kdo v rozporu se zákonem uveřejnil informaci o provinění spáchaném mladistvým (...) a uvedl přitom jméno, příjmení nebo jiné okolnosti, z nichž lze usuzovat na jeho osobu.*“¹⁷

Za tento přestupek bylo možné uložit pokutu až 50.000Kč. Pokuty uděloval správní orgán (obecní, městský úřad). Novelizací byl tento paragraf zrušen a rozhodování o udělování sankcí přesunuto na Úřad pro ochranu osobních údajů.

Třetí oblastí, která je novelizací upravena, je změna zákona o ochraně osobních údajů. Do zákona byl zařazen nový přestupek postihující fyzickou osobu, která porušila zákaz zveřejnění osobních údajů. Za takový přestupek je možné uložit pokutu až do výše 1mil. Kč. V případě zveřejnění v tisku, filmu nebo rozhlase až 5mil. Kč. Stejně je postihována i právnická osoba.

3.2 Samoregulační normy

V prostředí médií představují hlavní samoregulační normy především etické kodexy. Etický kodex je dokument, který stanovuje pravidla práce. Tyto kodexy mohou být přijaty jak v rámci profese, tak v konkrétní organizaci nebo společnosti. Za obecný kodex na profesní úrovni můžeme označit například Hippokratovu přísahu, která je platná pro lékaře nebo Etický kodex Syndikátu novinářů, k jehož dodržování se mohou zavázat žurnalisté. Většina větších firem pak mají své etické kodexy jako součást firemní kultury společnosti. Tyto kodexy obsahují často obsahují zásady CSR (Corporate Social Responsibility), tedy odpovědnosti společností vůči společnosti. Do těchto zásad obvykle patří například závazek ochrany životního prostředí, investování určité části zisku do charitativních projektů a podobně.

Etické kodexy mohou být jak závazné (jejich podepsání je součástí pracovní smlouvy a jeho porušení je důvodem k ukončení pracovního poměru), tak doporučující. Tedy jejich dodržování není právně vymahatelné, ale očekává se vzhledem k úrovni profesionality.

---

¹⁷ Zákon č.200/1990 Sb., §26, odstavec 1

Na Evropské konferenci o politice hromadných sdělovacích prostředků byla v roce 1994 přijata Deklarace, jejíž součástí je i článek o právu novinářů přijímat vlastní samoregulační normy, například ve formě etických kodexů. Tato Deklarace také stanovuje, že by tyto kodexy měly mít doporučující charakter a měly by být přijímány s ohledem na snahu *“sladit práva a svobody novinářů s právy a svobodami občanů tak, aby se nedostávaly do konfliktu, a stanovit odpovědnost novinářů za jejich činnost.”*¹⁸

V této kapitole se zaměřím na nejznámější a nejdůležitější etické kodexy platné na území České republiky.

3.2.1 Etický kodex Syndikátu novinářů

Největší samoregulační institucí pro novináře v České republice je Syndikát novinářů.

3.2.1.1 Syndikát novinářů a postavení Komise pro etiku

*„Syndikát novinářů je dobrovolným profesním sdružením novinářů. Jeho členem se může stát každý aktivní novinář, ať už pracuje na stálý pracovní poměr, nebo volně spolupracuje s několika redakcemi. Člen je povinen dodržovat Stanovy a především řídit se Etickým kodexem novináře. Syndikát novinářů je politicky neutrální, nezávislý na ideologických, náboženských, politických a ekonomických státních i soukromých strukturách.”*¹⁹

V jeho čele stojí Komise pro etiku, jejíž hlavní činností je projednávání návrhů a stížností na porušení novinářské etiky. Tato novinářská etika je důležitou součástí profesionality novinářů, spolu s respektováním svobody projevu, právem na informace apod. Komise zasedá zpravidla jednou za měsíc a na těchto zasedáních projednává jednotlivé stížnosti. Směrodatným dokumentem při vydávání stanovisek je Etický kodex. Podle míry porušení novinářské etiky mohou mít tato stanoviska podobu obecného doporučení, ale také odsudku.

---

¹⁸ Syndikát novinářů České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Syndikát novinářů. Dostupné z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/3/5/syndikat/syndikat>>.

¹⁹ Syndikát novinářů České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Syndikát novinářů. Dostupné z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/3/5/syndikat/syndikat>>.

3.2.1.2 Etický kodex

Etický kodex novináře je dokumentem, který byl vypracován Syndikátem novinářů na základě podobných mezinárodních dokumentů. Tento Etický kodex novinářů Syndikátu novinářů (dále jen Kodex SN) je závazný pro všechny jeho členy, jeho dodržování je ale doporučeno všem novinářům bez ohledu na jejich členství v SN.

Byl přijat v roce 1998 a v případě potřeby je aktualizován (poslední aktualizace proběhla v roce 1999).

Kodex SN má celkem tři části. První část vymezuje právo občanů na včasné, pravdivé a nezkrácené informace. Toto právo vychází z Listiny a novináři jej realizují svojí činností. Proto je povinností novináře vyhledávat informace sloužící veřejnému zájmu, a to i přes překážky (avšak k získání těchto informací používat jen poctivé prostředky), důkladně odlišovat fakta od vlastních názorů, nedovolit jakýkoliv nátlak z jakékoliv strany na zveřejňování nepravdivých nebo zkreslených informací. Tato část tedy obsahuje podrobnější rozpracování svobody slova a práva na informace, s ohledem na novinářskou etiku.

Druhá část obsahuje zásady vycházející z předpokladu, že primárně je novinářské profese odpovědná veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro její vykonávání vysoká profesionalita práce každého jednoho novináře. Z toho plynou jeho další povinnosti. Mezi ně patří odmítat jakékoliv formy úplatku, nezneužívat novinářského povolání, nepřistoupit ke skryté reklamě za úplatu a podobně.

Poslední část se nejvíce dotýká novinářské etiky. Píše se v ní o předpokladu, že média by měla mít svoji autoritu, vzhledem k tomu, jak moc zasahují do života veřejnosti. Tuto autoritu dle Kodexu SN zvyšuje důvěryhodnost, slušnost a serióznost. Na základě těchto požadavků má novinář tyto práva a povinnosti: právo na utajení zdroje, dodržování presumpce nevinny a také jisté povinnosti týkající se ochrany osobnosti. Těmi zejména jsou: *“respektovat soukromí osob, zejména dětí a osob, které nejsou schopny pochopit následky svých výpovědí, dodržovat přísně zásadu presumpce nevinny a neidentifikovat příbuzné*

obětí nebo delikventů bez jejich jasného svolení, kromě nesporných důvodů veřejného zájmu nesmí novinář svou činností dostat dotčené osoby do nesnázi nebo osobní tísně.”²⁰

Vidíme tedy, že i v Kodexu SN jsou obsaženy části o střetu svobody projevu a ochrany osobnosti a zásadami, kterými se jako novinář řídit v situacích, kdy tento střet nastane.

3.2.2 Etický kodex České televize

I Česká televize jako zástupce veřejnoprávního vysílání v České republice přijala svůj Etický kodex (dále jen Kodex ČT). Právě proto, že jde o veřejnoprávní televizi, která je odpovědná státu, schválila tento kodex Poslanecká sněmovna ČR a jeho porušení je považováno za porušení pracovní kázně. Kodex ČT tedy je, narozdíl od Kodexu SN, pracovněprávní normou a nemá pouze doporučující charakter.

Kodex ČT obsahuje celkem 26 článků. Veřejnoprávní televize má ze svého principu povinnost vysílat pořady pro všechny skupiny obyvatel ČR, musí být tedy vyvážený pořady pro menšiny, pro děti, umělecké pořady, sportovní pořady, pořady vzdělávací apod. Proto Kodex ČT ve svých dvacetišesti člancích upravuje pravidla vysílání těchto pořadů.

Etické hledisko vysílání a etické zásady chování zaměstnanců České televize je ošetřeno v článku 7.

*“Program a jednání České televize budou vždy poměřovány také etickými normami. Česká televize vychází z mravních tradic evropského civilizačního okruhu. Je povinna zvažovat skutečnost, že její publikum tvoří rozmanité občanské - divácké skupiny, z nichž některé mohou obsah určitých pořadů vnímat jako atak na své náboženské či etické přesvědčení. Zvláště musí být brán ohled na starší spoluobčany a příslušníky národnostních či etnických menšin. Česká televize je povinna diváky předem upozornit na výrazně eticky či nábožensky kontroverzní obsah pořadu, což učiní tak, že sdělí divákům vhodnou formou faktické informace o charakteru obsahu takového pořadu.”*²¹

---

²⁰ Syndikát novinářů České republiky [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Etický kodex novináře. Dostupné z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/36/etika/eticky-kodex>>.

²¹ Česká televize [online]. 1996-2011 [cit. 2011-05-01]. Čl. 7 Otázky náboženství a etiky. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-7-otazky-nabozenstvi-a-etiky/>>.

V této části je tedy ustanoven ohled na diváky. Upozornění na eticky kontroverzní obsah pořadu známe v praxi slovním upozornění moderátora (např. Televizních událostí), že záběry, které budou následovat, jsou brutální, neměly by je vidět děti a podobně.

Článek 15 se pak dotýká přímo ochrany osobnosti.

“Česká televize respektuje neveřejnost lidského soukromí a právo každého učinit předmětem svobodného rozhodnutí, co ze svého soukromí zpřístupní jiným osobám. Jestliže však původně soukromé počínání může ovlivnit věci veřejného zájmu (například výkon funkce nebo dodržování právních norem), může po zvážení všech okolností o takovém jednání informovat, a to zvláště ve vztahu k osobám veřejného zájmu.”²²

V této části se setkáváme opět nepřímo s otázkou veřejného zájmu, kterým si Česká televize ošetřuje možnost vysílat i materiály, které třeba mohou do určité míry zasahovat do soukromí osob, ale zveřejnění těchto materiálů je ve veřejném zájmu.

V dalších článcích se však zavazuje k tomu, že nebude používat materiály natočené “na prahu” domu či bytu bez souhlasu vyobrazené osoby. Tento čestný přístup při získávání materiálu vyplývá z Deklarace principů novinářského chování.

Existují samozřejmě i novináři, kterým čestný přístup velké starosti nedělá, důkazem toho jsou bulvární deníky.

“Cílem některých žurnalistů není v první řadě informovat a přinášet aktuální zprávy, nýbrž pořádit natolik intimní obrazový materiál, který se týká veřejně známé osoby, že jej bude možno prodat bulvárním médiím za poměrně značné sumy.”²³

S takovými fotografiemi a videi se setkáváme čím dál častěji, jedním z prvních případů bylo zveřejnění fotografií Petry Buzkové, kterou bulvární novináři vyfotili na dovolené na pláži, kde se opalovala bez horního dílu plavek. Případů je stále více (podobně obnažená Jiřina Bohdalová, Mirek Topolánek atd.). Samozřejmě je možné podat na bulvární média žalobu za porušování ochrany soukromí, ve většině případů jsou tyto žaloby úspěšné a bulvární deníky zaplatí velké pokuty. Avšak v porovnání se zisky z prodeje jsou tyto po-

---

²² Česká televize [online]. 1996-2011 [cit. 2011-05-01]. Čl. 15 Respekt k soukromí. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/cl-15-respekt-k-soukromi/>>

²³ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu : a její meze v právu České republiky*. Praha: Linde, 2002, s.93. ISBN 80-7201-367-X

kuty stále malé a bulvár může bez újmy fungovat dále. Tento přístup českých soudů o výši pokut pro bulvární deníky je dost mírný, narozdíl od zahraničí, kde jsou pokuty řádově vyšší a většina bulvárních deníků kvůli nim musí svoji činnost ukončit.

3.2.2.1 Rada ČT a Etický panel ČT

Podobně jako Komise pro etiku dohlíží na dodržování Etického kodexu Syndikátu novinářů, tak i Česká televize zřídila instituci (resp. dvě), která dohlíží na dodržování Kodexu ČT. Touto institucí je primárně Rada ČT.

Rada ČT je orgán složený z patnácti členů jmenovaných Poslaneckou sněmovnou na 6 let. Posláním této Rady ČT je dohlížet na činnost České televize. Jmenuje a odvolává generálního ředitele, schvaluje rozpočet a kontroluje jeho čerpání, schvaluje programové plány, vydává výroční zprávy a v neposlední řadě také dohlíží na naplňování zásad Kodexu ČT. Rada zasedá zpravidla dvakrát v měsíci a zápisy z těchto zasedání jsou přístupné na internetu.

Kromě rady existuje v České televizi další orgán zabývající se etikou. Tím je Etický panel ČT. Jde o pětičlenný poradní orgán generálního ředitele.

„Posláním Etického panelu České televize je přijímat stanoviska k eticky sporným aspektům pořadů České televize. Jedná výhradně na základě zadání, která obdrží od generálního ředitele České televize.“²⁴

---

²⁴ Česká televize [online]. 1996-2011 [cit. 2011-05-01]. Etický panel. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/eticky-panel/>>.

4 HYPOTÉZY PRO DALŠÍ PRÁCI

Pro další práci si stanovuji následující hypotézy:

1. Zavedení náhubkového zákona bylo přelomovou událostí a mělo zásadní vliv na přístup médií k mediální etice.
2. Díky rozsáhlým regulačním a samoregulačním normám, funguje v mediální oblasti jasně strukturovaná a striktní kontrola etického rozměru mediálních výstupů (články, televizní příspěvky a reportáže).

Cílem praktické části je analyzovat eticky problematické kauzy, zvláště jejich způsob medializace s ohledem na existenci náhubkového zákona (medializace případů před a po zavedení náhubkového zákona). Také nastínit problematické oblasti v prostředí mediální etiky a pokusit se najít konsenzus, tedy vhodnou míru omezení svobody slova ve prospěch ochrany osobnostních práv.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 KAUZA KUŘIM

Kuřimská kauza týrání dvou malých chlapců byla, jak už jsem nastínila výše, v mnoha ohledech neobvyklá a zlomová. V této kapitole bakalářské práce se zaměřím na způsob její medializace. Ten byl, s ohledem na mediální etiku, neadekvátní a omezoval ochranu osobnosti několika osob. Výsledkem přístupu k podávání informací v médiích bylo udělení pokut všem třem celoplošným televizním vysílatelům (Česká televize, CET 21 a FTV Prima) a striktní odsouzení tohoto přístupu odbornou veřejností.

5.1 Způsob medializace

Média, ať už tištěná nebo elektronická, informovala o vývoji kuřimské kauzy často a podrobně. Protože o případu vyšlo několik stovek článků a odvysíláno bylo několik desítek reportáží, ráda bych si vybrala ty z nich, které porušovaly etická pravidla nejvíce a na tomto místě je zhodnotila.

5.1.1 Tisk

V tištěných médiích jde z hlediska mediální etiky především o poskytování velkého množství detailních informací o osobách zúčastněných na kuřimské kauze. Šlo o osoby, které byly hlavními aktéry této kauzy, ale také o vzdálené příbuzné či lékaře. Zásah do jejich osobnostních práv byl nepopiratelný.

K detailnímu způsobu informování veřejnosti přistoupil jak bulvární, tak seriózní tisk. Pro vytvoření lepší představy o přístupu tištěných médií přikládám do přílohy článek z MF Dnes, ve kterém je kauza Kuřim po roce stručně rekapitulována a podrobné osobní informace jsou tak lépe viditelné.

O případu vyšly stovky článků, ať už v tištěné nebo elektronické podobě. Například server aktualne.cz nabízí k přečtení 107 článků, v Brněnském deníku Rovnost bylo otištěno také přes sto článků s touto tematikou. Většina z nich byla doplněna ilustračními fotografiemi týraného Jakuba nebo dalších lidí zapojených do kauzy.

Zde bych ráda uvedla několik článků (resp. částí článků), které o případu informovaly a vidíme na nich, jaké množství osobních informací bylo zveřejňováno.

„Chlapci jsou od května, kdy se přišlo na to, že je matka Klára Mauzerová týrá, v péči brněnského zařízení Klokánek. Jejich rodina před časem požádala o jejich svěření do

*vlastní péče. Na stole leží přitom dva samostatné návrhy. O chlapce požádal totiž současně jejich otec Radek Coufal i prarodiče dětí Jaroslav a Eliška Mauerovi.*²⁵

*„Od té doby jsou děti v brněnském Klokánku, zařízení Fondu ohrožených dětí, a jedenatřicetiletá Klára Mauerová ve vazební věznici. Stejně jako její sestra Kateřina Mauerová a další čtyři lidé čelí obžalobě z brutálního několikaměsíčního týrání dětí, z něhož se chlapci dodnes nevzpamatovali“.*²⁶

O kuřimské kauze, lépe řečeno o jedné osobě do kauzy zapojené, třináctileté Aničce, byl dokonce natočený dokument. Mladá fronta o jeho ději informuje takto:

*„Dokument ukazuje večerní dialog Jakuba Patočky, novináře, který pomáhal Kateřině Mauerové zlegalizovat údajnou Aničku, s jeho tehdejší přítelkyní Kateřinou Havránkovou. Přímou před kamerou společného známého, Víta Janečka, jí Patočka 21. května 2007 večer oznámil, že Anna je Barbora. A přidal i vysvětlení, které mu teta týraných dětí Kateřina Mauerová dala. „Kateřina Mauerová přišla za Jakubem Patočkou v létě 2006 jako kamarádka jeho zesnulé ženy. Naléhavě jej prosila o pomoc v boji s úřady o adopci malé Aničky, nalezence, o kterého se se svou sestrou Klárou staraly. Vyprávěl mi to zčerstva při jedné z mých návštěv Brna a při všech fantaskních peripetiích bylo jasné, že je to téma pro film,“ vysvětluje Janeček vznik filmu.*²⁷

I z tohoto zlomku si můžeme udělat názor o tom, do jaké míry byla veřejnost informována a zda všechny tyto informace byly nutné.

---

²⁵ ČERNOHORSKÁ, Hana. Ondřej s Jakubem zůstanou zatím v Klokánku. *Brněnský deník* [online]. 4.9.2007, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <http://brnensky.denik.cz/special_kurim/krimi_kurim_tyrani_soud2_20070.html>.

²⁶ Kuřim rok poté: jak dnes žijí týraní chlapci. *MF DNES* [online]. 7. května 2008, nevedeno, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/kurim-rok-pote-jak-dnes-ziji-tyrani-chlapci-f2h-/krimi.asp?c=A080506_224355_krimi_mia>.

²⁷ DUCHÁČKOVÁ, Pavla. Kauza Kuřim má film. *MF DNES*. 11.4.2008, Jižní Morava, str.1.

5.1.2 Televize

V televizním zpravodajství bylo porušování etických norem nejvíce viditelné. Nejen že televize veřejnosti nabízely detailní osobní údaje o osobách zúčastněných na trestním řízení, ale tyto informace doplnily o záběry pořízené tzv. videochůvičkou, na které omylem narazil soused obviněných. Všichni provozovatelé televizního vysílání několikrát ukazovali záběry nahého svázaného chlapce, jak jej matka nutí k přijímání potravy. V době, kdy byla kauza odhalena, bylo vysílání těchto záběrů do jisté míry pochopitelné, protože jen tak si veřejnost mohla představit kruté jednání matky, které je zcela mimo lidské chápání. Televize však tyto záběry použily opakovaně ještě několikrát v rozmezí až jednoho roku, kdy už to nebylo ve veřejném zájmu a dle názoru Rady pro rozhlasové a televizní vysílání jen z důvodu zvýšení sledovanosti svých pořadů.

Proto se RRTV rozhodla udělit televizním stanicím pokuty, jejichž výše byla do té doby neobvyklá. Za každý pořad, ve kterém byly použity záběry týraného chlapce, udělila stotisícovou pokutu.

V případě České televize stanovila Rada pokutu ve výši 200.000Kč za odvysílání pořadů, resp. reportáží v pořadech Události a 168 hodin v lednu roku 2008. V obou těchto pořadech byly použity výše zmíněné záběry týraného chlapce.

Společnost CET21, provozovatel televize Nova, dostala pokutu v celkové výši 600.000Kč za odvysílání pořadů, resp. reportáží v pořadech Televizní noviny a Střepiny také během ledna roku 2008.

Provozovateli Prima televize byla udělena pokuta nejvyšší, a to 900.000Kč za odvysílání devíti pořadů, resp. reportáží v pořadech 1. zprávy a diskusního pořadu Partie. I v těchto pořadech byly použity jako ilustrační záběry z kamery zobrazující týraného Jakuba. Pořady byly odvysílány zrovna tak v lednu 2008.

Proti tomuto rozhodnutí podala jako jediná stížnost společnost CET 21, a tak se věci zabýval Nejvyšší správní soud. Žalobkyně (CET 21 spol. s.r.o.) argumentovala především tím, že zveřejňování záběrů týrání bylo odůvodněné a oprávněné, protože veřejnost má právo na informace a tedy toto zveřejnění bylo ve veřejném zájmu.

Nejvyšší správní soud však neshledal námitky žalobkyně oprávněné a udělení pokuty potvrdil. V rozsudku ze 13.dubna 2010 se dočteme proč:

„Svoboda projevu je nepochybně základním právem a veřejnost má právo na informace. V posuzované věci však nejde o omezování tohoto práva, ale o dodržování povinnosti nezařazovat do vysílání záběry s konkrétním obsahem. Z §32 zákona o vysílání vyplývá určité omezení svobody projevu. V některých odůvodněných případech je totiž vyšší zájem na tom, aby se určitý obsah do vysílání nedostal. Svoboda projevu ani jiné základní právo nejsou vždy absolutně bezbřehé... Po uplynutí více než roku a půl od prvního zveřejnění uvedených záběrů chlapce již lze těžko spatřovat důvod či dokonce veřejný zájem na jejich opakovaném zařazování do vysílání.“²⁸

Nově by soud jednání provozovatelů televizního vysílání posuzoval spíše podle tzv. Náhubkového zákona, ten však nabyt účinnosti 1. dubna 2009 a dle zásady zákazu retroaktivity není účinný zpětně.

Řekla bych, že právě tento krok (udělení výjimečně vysokých pokut) byl důležitý pro vnímání mediální etiky. Odborná veřejnost tak dala jasně najevo, že neetické chování je odsouzeníhodné a bude potrestáno. Každý novinář si tak mohl sáhnout do svědomí a uvědomit si, že jeho práce skutečně ovlivňuje formování názorů veřejnosti, a proto je důležité klást mimořádný důraz na etičnost výkonu jeho práce.

Další praktikou televizních stanic, jak informovat veřejnost o kuřimské kauze, byly záběry ze soudní síně. Tím, jak byl případ rozsáhlý a bylo do něj zapojeno mnoho osob, konalo se mnoho soudních líčení s jednotlivými obviněnými. Televize ve svých reportážích používaly záběry z těchto jednání. Mezi nimi byly běžně i záběry s velmi konkrétními a osobními informacemi, jako například závěrečná řeč soudce, ve které mluví o osobách celým jménem, včetně bydliště a data narození.

Přitom je velmi běžnou praxí veřejnost ze soudního jednání vyloučit. Tato možnost byla zřízena právě pro takové případy, které jsou sledovány veřejností a mají o ně zájem média, jsou citlivé a přítomnost cizích lidí není vhodná.

---

²⁸ *Rozsudek NSS* [online]. 13.4.2009 [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW:

<http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/0033_8As__1000_a67068b3_8f0f_4cab_a164_b20f3df8fdf1_prevedeno.pdf>

5.1.3 Internet

Internet je bezpochyby médiem, kam je umisťováno čím dál více obrazového materiálu. Pokud jde o servery jako Youtube, kam videa umisťují samotní uživatelé, je jeho kontrola a regulace téměř nemožná.

Proto i na těchto komunitních serverech lidé sdíleli záběry z televizních novin, ze soudní síně a další. Specifické postavení má výše zmiňovaný dokumentární film Víta Janečka. Jde o padesátiminutové video rozhovoru, kdy jeden z aktérů „naletěl“ čtyřiatřicetileté Barboře Škrlové, alias třináctileté Anny Mauerové. Jde o velmi naturalistický rozhovor doplňující bizarnost celé kauzy. Mluví se v něm velmi konkrétně.

5.2 Názor odborné veřejnosti

Vývoj kauzy, resp. způsob její medializace samozřejmě sledovala i odborná veřejnost. O jejích názorech a stanoviscích bude pojednávat tato kapitola.

5.2.1 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

Rada jako správní orgán, který dohlíží na rozhlasové a televizní vysílání, není institucí, která by vydávala stanoviska.

Její vliv v prostředí médií spočívá ve stanovování sankcí, ať už upozornění, nebo pokut. Podle výroční zprávy roku 2007, ve kterém se odehrála i kuřimská kauza, uložila v tomto roce celkem 100 pokut. Více než 2/3 z nich (68) byly uloženy za porušení některé části zákona o reklamě (dodržování rozestupů mezi reklamními bloky, skrytá a podprahová reklama, jasné a zřetelné oddělení reklamy apod.), nejproblematictější oblastí jsou reklamy na potravinové doplňky, které diváky uvádí v omyl.

Další sférou udělování pokut jsou pořady typu reality show (Big Brother, VyVolení), za které Rada také ukládala vysoké pokuty, a to především kvůli porušování zákona o vysílání v části o povinnosti nezařazovat do vysílání pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých v době od 6.00 do 22.00 hodin.

Pro porušení ochrany osobnosti vydala Rada v roce 2007 celkem 7 upozornění, většina z nich se týkala právě odvysílání záběrů týraného chlapce z Kuřimi. V následujícím roce se pak Rada uchýlila k udělení výše uvedených pokut. Ve výroční zprávě za rok 2008 se o pokutách píše toto:

„Významné zastoupení měla oproti letem předcházejícím v roce 2008 správní řízení vedená pro možné porušení § 32 odst. 1 písm. f) zákona o vysílání, tj. povinnosti bezdůvodně nezobrazovat osoby umírající nebo vystavené těžkému tělesnému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost. Většina těchto řízení byla zahájena v souvislosti se zpravodajskými a publicistickými pořady, v nichž se opakovaně a nadbytečně vyskytovaly záběry chlapce, kterého v Kuřimi týrala vlastní matka. Provozovatelé využívali záběry trpícího dítěte jako obrazovou, ilustrativní kulisu zprávy, a tím degradovali lidskou důstojnost trýzněného chlapce zcela exemplárním způsobem. Záběry byly zaznamenány ve vysílání všech třech celoplošných provozovatelů (Česká televize, CET 21 spol. s r. o., FTV Prima, spol. s r. o.), a proto s nimi byla zahájena řada správních řízení. Rada následně rozhodla v souladu s § 140 správního řádu o spojení řízení týkajících se stejného provozovatele a všem třem provozovatelům uložila pokuty.“²⁹

O pokutách tedy pojednává i tak rozsáhlý dokument, jakým je výroční zpráva. Rada udělením těchto pokut jasně odsoudila postup televizních stanic.

5.2.2 Orgány České televize

Přesto, že Česká televize byla od RRTV sankciována za způsob medializace kuřimské kauzy a přesto, že existuje Rada ČT, jejíž činností je dohled na dodržování Etického kodexu ČT, nedohledala jsem žádné materiály, ve kterých by se Rada ČT kauzou Kuřim zabývala. Ve Výroční zprávě o činnosti České televize z roku 2007 a 2008 jsem našla pouze obecnou kapitolu o správních řízeních, které ČT vedla s RRTV. Tato kapitola se však o sankcích kvůli kuřimské kauze nijak nezmiňuje.

Stejně tak Etický panel ČT. Ten vydává usnesení na základě zadání od generálního ředitele České televize. V těchto usneseních se vyjadřuje k možným etickým pochybením a porušení Etického kodexu ČT. Příklad Kuřim ale Etický panel neprojednával. Možné vysvětlení tohoto kroku je to, že obvykle generální ředitel zadává projednávání případů na základě stížností diváků, pokud je shledá závažnými. Pokud šlo o způsob podávání informací o kuřimském týrání, za neetický ho označila RRTV udělením pokuty, nebylo tedy nutné zadávat toto k projednání etického panelu. K porušení Kodexu ČT jasně došlo.

---

²⁹ Zpráva o stavu vysílání a činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání za rok 2008, http://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZzprava_2008.pdf

5.2.3 Syndikát novinářů

Nezávislá profesní organizace, jakou je Syndikát novinářů, je tou, která by se etickým rozměrem způsobu podávání informací měla zabývat. I v případě medializace kauzy Kuřim tomu tak bylo.

Syndikát, resp. Komise pro etiku, k této kauze zaujal jasné stanovisko na své schůzi v červnu 2008. V zápise z této schůze uvádí:

„Kauza Kuřim: Komise pro etiku opět upozorňuje, že informování bulvárních médií, ale také médií, která sama sebe označují za seriózní, překročilo ve vztahu k nezletilým obětem nejen novinářskou etiku, ale i obecné meze slušnosti. Novinář má v popisu práce získávat informace, ale vždy musí uvážit, zda jejich publikováním trvale nepoškodí nevinné oběti. V tomto případě média zveřejněním podrobností nivelizovala obecně platná morální pravidla.“³⁰

Toto krátké sdělení obsahuje základní myšlenku týkající se přístupu médií. Bez ohledu na existenci několika právních dokumentů a samoregulačních norem, v tomto případě šlo především a základní lidskou slušnost a cit pro takt.

Více stanovisek či vyjádření Syndikát nevydal, etičností způsobu medializace kuřimské kauzy se dále nezabýval.

Avšak zástupkyně Syndikátu o kauze diskutovala na Českokrumlovské mediální konferenci v roce 2008. Na této konferenci byl jeden blok věnován hranicím veřejného zájmu a rozpravám na téma, do jaké míry veřejnost informovat. Diskuzi vedla Barbora Osvadlová ze Syndikátu novinářů, dále se na toto téma vyjadřoval psycholog Jeroným Klimeš, zakladatelka občanského sdružení Klokánek Marie Vodičková a majitel Regionální Televizní Agentury (RTA) Jaroslav Berka. Moderátorem byl ředitel Českého rozhlasu 6 Radko Kubičko. V této diskuzi zaznělo mnoho zajímavých názorů a všichni zúčastnění se shodli na tom, že situace v médiích není ideální.

---

³⁰ Syndikát novinářů České republiky [online]. 16. března 2011 [cit. 2011-05-01]. Zápis z jednání Komise pro etiku ze dne 16. března 2011. Dostupné z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/5/21/etika/stanoviska>>.

Osvaldová uvedla, že jednání médií ve veřejném zájmu je pojem definovatelný případ od případu, nedá se ke kauzám přistupovat paušálně. Zveřejnění citlivých obrazových materiálů odsoudila s tím, že šlo o velmi citlivé materiály, které zúčastněné poškodily, a tímto zveřejněním došlo k překročení všech myslitelných etických hranic. Odsuzuje také fakt, že média některé materiály zveřejňují jen kvůli zvýšení sledovanosti, tedy ziskům.

Berka jako majitel RTA obhajoval stanovisko, že veřejnost má právo být informována a zveřejnění obrazových materiálů bylo korektní. Ale záběry a informace, ze kterých se daly osoby identifikovat, označuje za špatné.

Protichůdné názory v této diskusi měli moderátor Kubičko s psychologem Klimešem. Zatímco Kubičko tvrdil, že s přibývajícím množstvím podobných kauz jako byla ta kuřimská, přestanou brát média ohled na etický rozměr svého vysílání na úkor ziskovost a pokud nebude jasně stanovaná legislativa v této oblasti, bude situace stále vypjatější. Naproti tomu Klimeš zastával opačný názor, tedy že morální zásady se budou po podobných případech zpřísnovat.

Dle mého názoru, toto jsou dvě možnosti, jakým směrem bude nadále postoj médií směřovat. Na jedné straně máme poptávku veřejnosti, která má zájem o podobné události a média chtějí tuto poptávku uspokojit. Na druhé straně však stojí ony etické a morální zásady. Zůstává otázkou, kde se nachází hranice, která odděluje vhodné od nevhodného, etické od neetického. V diskusním panelu Českokrumlovské konference řekla, že si novináři musejí uvědomit, jakou mají v rukou moc.

6 DALŠÍ KAUZY

V této části bakalářské práce se budu zabývat kauzami, které měly některé společné prvky s případem kuřimského týrání. Zaměřím se na způsob medializace, zejména na změnu přístupu médií po zavedení náhubkového zákona.

6.1 Dominik

Kauza Dominik byla případem obdobně šíleného týrání dětí jako to z Kuřimi. Sedmiletý Dominik byl týrán svými rodiči, a to dlouhodobě a promyšleně. Pro ilustraci závažnosti týrání uvedu pouze fakt, že v sedmi letech vážil Dominik 13,5 kilogramu.

Tato kauza byla odhalena na počátku roku 2011, přestože týrání trvalo několik let (podle MF Dnes od roku 2004). Ve způsobu medializace tohoto případu je několik zásadních rozdílů ve srovnání s kuřimskou kauzou.

1. Zveřejňované informace

Přestože bylo Dominikovo týrání dlouhodobé a podle několika deníků o něm vědělo několik osob, zůstaly osobní informace o všech zúčastněných osobách utajeny. Z tisku jsme se mohli dozvědět pouze základní informace, jako například, že chlapec se jmenuje Dominik, je mu sedm let a bydlí v Brně. Nebyly uváděny jména rodičů ani dalších příbuzných.

„Rodiče Dominika týrali nejméně od dubna 2009 až do doby, než jim soud chlapce odebral. Dítě bili a lepili mu připínáčky do bot. Brněnský městský soud za to před měsícem poslal Dominikovi rodiče do vězení. Podle rozsudku tam má matka zůstat šest let a otec ještě půl roku déle. Státní zástupkyně se ale proti rozsudku na místě odvolala a tak se případem bude zabývat ještě Krajský soud v Brně.“³¹

I z této části článku v Brněnském deníku vidíme značný rozdíl ve způsobu podávání informací.

---

³¹ NĚMEC, Jan. Týraný Dominik zůstane v krizovém centru. *Brněnský deník* [online]. 29.3.2011, neuvedeno, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <<http://brnensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/tyrany-dominik-zustane-v-krizovem-centru20110329.html>>.

Také v případě poskytování informací ze soudního líčení jsme mohli zaznamenat podstatnou změnu. Soudce vyloučil veřejnost z projednávání u soudu, čímž ochránil soukromí všech účastníků trestního řízení.

2. Časový interval

Další změnou v celkovém přístupu ke kauze bylo to, že média věnovala kauze podstatně méně prostoru. O kauze informovala v intervalu zhruba jednoho měsíce. I tato změna je důležitá pro soukromí osob zúčastněných na této kauze, zvláště pak dětí, které přílišnou medializací trpí a může na ně mít další dopad. Přestože kauza Kuřim byla podstatně složitější, nemůžeme opomíjet fakt, že o ní média kontinuálně informovala více než rok. Dominikovo týrání bylo také dlouhodobé, avšak televize i deníky o ní informovaly věcně a stručně, samozřejmě s důrazem na závažnost událostí, ale také s potřebnou dávkou taktu a etického přístupu.

3. Obrazový materiál

Jako obrazový materiál zveřejňovala média po celou dobu případu dvě fotografie. Na nich je zřetelně podvyživený Dominik, na kterém je jasně vidět, jak nelidského zacházení se mu od rodičů dostávalo. Tyto fotky používala média v článcích i reportážích s rozrastrovaným obličejem nebo černým obdélníkem přes oči. Žádné další fotky se v médiích nevyskytly.

Jednak to bylo tím, že po zavedení náhubkového zákona nesmí orgány činné v trestním řízení poskytovat žádné informace o poškozených a zúčastněných osobách (a riziko úniku informací ze spisu je tak menší), dalším faktorem byla také relativně nedávná kauza Kuřim, která vykrystalizovala všechny pochybení médií ve způsobu medializace, a ta se jich chtěla v tomto případě vyhnout.

6.2 Anička

Případ Aničky je pro tuto práci důležitý z hlediska významu náhubkového zákona a změně, ke které přispěl.

Anička, devítiletá dívka z Prahy se v říjnu loňského roku nevrátila ze školy. Začali po ní pátrat policisté a média informovala veřejnost podle etických zásad a náhubkového zákona, tedy minimum osobních informací tak, aby nemohla být odhalena její totožnost. Poté, co bylo pátrání několik týdnů neúspěšné, se policie spolu s rodinou Aničky rozhodla vyhlásit po dívce celostátní pátrání. Kvůli tomu samozřejmě musela zveřejnit podrobnosti (příjmení, její fotku, informace do které školy chodila a ve kterých místech se naposledy

pohybovala). Pátrání trvalo až do letošního jara, kdy policie našla Aniččino mrtvé tělo a zjistila, že byla zavražděna.

V tomto okamžiku bylo tedy jasné, že se Anička stala obětí trestného činu. Došlo zároveň k situaci, která poukázala na nedostatky náhubkového zákona. Média by se opět měla vrátit k minimu osobních informací o devítileté Anně a psát či mluvit o ní opět tak, jako před zahájením pátrání (aby chránila soukromí osob zúčastněných na trestním řízení a nemohlo dojít k identifikaci těchto osob). To bylo ale v této chvíli zbytečné, protože veřejnosti všechny tyto informace už poskytla.

V této části není náhubkový zákon dokonalý a mohl by být doplněn řešením podobných situací. Poslanec Marek Benda, jeden z tvůrců náhubkového zákona, se na toto téma vyjádřil tak, že se média v takových situacích mají zachovat dle selského rozumu. To by nejspíš znamenalo dále informovat se všemi detaily. Avšak médiím nikdo nemůže zaručit, že takový postup by nebyl stíhán, vždyť fakticky porušují zákon.

7 ETICKY PROBLEMATICKÉ OBLASTI V PROSTŘEDÍ MÉDIÍ

V této kapitole se zaměřím na oblasti, které mohou být z hlediska mediální etiky do jisté míry sporné. Vždy je možné najít více odpovědí na stejnou otázku a mnohdy není jednoduché najít jedno obecně přijatelné stanovisko. V mediální oblasti, kde existuje celá řada regulačních a samoregulačních norem, je překvapivě mnoho oblastí, které dosud nejsou řádně vyjasněny a záleží tak na každém redaktorovi, jak bude postupovat.

7.1 Dopad medializace na znevýhodněné osoby

Jak jsem nastínila výše v popisu průběhu kauzy Kuřim a dalších, způsob podávání informací veřejnosti může mít velký vliv na osoby zúčastněné na těchto kauzách. Druhotným problémem je však také možný dopad medializace na osoby, které jsou vůči společnosti nějak znevýhodněné. A zde bych chtěla takové případy popsat.

Dopad medializace na znevýhodněné účastníky trestního řízení byl zřetelný u kauzy Anička. Šlo o Otakara T., podezřelého z vraždy Aničky. Toho policisté zadrželi už na počátku celé kauzy, protože se na batohu Anny našla jeho DNA, ale soudce nevyhověl návrhu na vzetí do vazby. Poté, co se našlo tělo Aničky a bylo jasné, že byla skutečně zavražděna, byl podezřelý Otakar T. znovu zadržen a soud tentokrát návrhu na vzetí do vazby vyhověl.

Všichni očekávali, jaký bude výsledek porovnání DNA nalezeného na těle zemřelé Anny s DNA obviněného. Shoda však nebyla nalezena. Otázkou zůstává, jestli to bylo kvůli stupni rozkladu těla, anebo proto, že toto DNA na těle skutečně nebylo. Za této situace spáchal Otakar T. ve vazební věznici sebevraždu. Nenechal žádný dopis na rozloučenou a k obvinění z vraždy Aničky se nevyjádřil. K sebevraždě ho tak mohly dohnat výčitky svědomí, ale stále je zde možnost, že ho k tomuto činu dohnal **způsob prezentace jeho osoby v médiích**. Ta se vývojem kauzy zabývala velmi podrobně, ačkoliv osobní informace zůstaly utajeny. I přesto však uveřejňovala psychologické posudky Otakara, možné pohnutky, které ho vedly k vraždě a další články, které se detailně zabývaly jeho osobou.

Musíme tedy připustit možnost, že byl nevinný a způsob medializace měl za následek spáchání sebevraždy (a také to, že skutečný vrah je stále na svobodě).

V tomto případě jakoby média, resp. veřejnost chtěla co nejdříve najít viníka situace, tedy vraha Aničky, aby si na něj ukázala prstem a případ tak mohla uzavřít. Podle psychologických posudků nebyl Otakar nijak narušen, DNA se na těle Anny skutečně nenašla a nebyly a nejsou tak žádné přímé důkazy o jeho vině. Média přesto zahlcovala veřejnost desítkami článků o Otakarovi T. jako o možném a pravděpodobném vrahovi. Pokud byl tento muž skutečně nevinný, pro jeho osobu to musel být velký tlak a náročná situace, kdy se najednou ocitl ve středu pozornosti obyvatelů České republiky, obviněn z těžkého zločinu. Volba sebevraždy jako východiska z této situace tak nemůže být vyloučena.

Obdobně tragický dopad medializace měl pražský případ nalezeného novorozence z roku 2007. V prosinci tohoto roku bezdomovec, kterého média označovala jako „pana S“, místo zbytků jídla našel v kontejneru nemluvně. Tohoto novorozence za pomoci kolemjdoucích předal policii a poté do lékařské péče. Příběh novorozence, narozdíl od pana S., skončil happyendem, byl pojmenován Vendelín Čtvrtek a brzy se pro něj našla vhodná rodina. Pan S. se však ocitl ve středu pozornosti všech médií, která o něm psala jako o hrdinovi s dobrým srdcem a dál stále sledovala jeho příběh. Pražský radní Janeček mu jako poděkování za jeho čin našel ubytování a práci, zdálo by se vše v pořádku. Pan S., který žil už dvanáct let jako bezdomovec, se však s touto mediální lavinou, která se kolem jeho osoby strhla, neuměl vyrovnat. Projevila se u něj psychická porucha, byl umístěn do psychiatrické léčebny, kde po pár týdnech zemřel.

Tento případ je opakem kauzy Otakara T., stojí však na stejném principu. Média mají obrovskou moc formovat názory veřejnosti a zasahovat lidem do soukromí. V případě pana S. chtěla uměle vyvolat hollywoodský příběh se šťastným koncem, kde se z čestného bezdomovce stane spokojený pracovitý občan. Veřejnost má takové příběhy ráda, vždy zaujmou lépe než strohá fakta. Avšak z tohoto příkladu vidíme, že je vždy zvláště důležité přistupovat ke každému případu individuálně a nikdy nelze postupovat univerzálně. Vše stojí na osobnosti žurnalisty, který má potřebné vzdělání, informace a zkušenosti na to, aby odhadl, jak o kterém případě informovat.

7.2 Situace, kdy je zásah do osobnostních práv ve veřejném zájmu

Přes všechna omezení svobody projevu a povinnosti respektovat soukromí osob, existují situace, o kterých je nutné informovat „naplno“. Mezi tyto případy patří takové události, jejichž závažnost bychom si bez potřebných informací a obrazových materiálů nedokázali představit.

Z historického hlediska k takovým událostem patří například existence koncentračních táborů za nacistického Německa nebo pracovní tábory v Sovětském svazu. V těchto případech je použití dobových obrazových materiálů na místě. Jde o historicky důležité události zcela mimo lidské chápání. Bez naturalistických záběrů by si veřejnost nedokázala představit závažnost těchto událostí, nikoho by ani nenapadlo, že se něco takového mohlo relativně nedávno dít. Člověk může slyšet numerický počet obětí nacistických koncentračních táborů, avšak když vidí záběry z těchto táborů a život v nich, dostávají tyto události naprosto jiný rozměr.

Přestože jde o záběry, ve kterých jsou zobrazováni lidé vystaveni násilí a v situacích snižujících jejich důstojnost, v tomto případě je vysílání záběrů ve veřejném zájmu.

Z nedávné historie mezi podobné události patří informování o teroristických útocích. Prvním z nich byl útok na World Trade Centre v New Yorku z 11. září 2001, a bohužel od té doby se s útoky teroristických skupin setkáváme smutně často. Posledním případem byl útok na ruské letiště Domodědovo v únoru tohoto roku, kterého byly svědky i lidé z České republiky. V reportážích, které informují veřejnost o těchto událostech, se také setkáváme se zobrazováním zraněných a trpících lidí.

Dle mého názoru bylo jedenácté září v tomto směru podobnou událostí, jako kuřimská kauza v oblasti násilí na dětech. Bylo prvním, zcela neobvyklým případem, do té doby se svět s ničím podobným v takovém měřítku neseťkal. Proto i média masově informovala o obětech, jednotlivých lidských příbězích. V reportážích z roku 2001 média skutečně používala záběry zmatených lidí od krve, v naprostém šoku, záběry jejich zranění a podobně.

V současnosti už informování veřejnosti (co se týče obrazových materiálů z podobných tragických událostí) není tak detailní. Při útoku na ruské letiště vysílaly televizní stanice také některé záběry z místa, ale pouze ty, které nám pomohly představit si místo útoku,

rozsah škod a tamní atmosféru. Pokud obrazový materiál ukazoval i zraněné lidi, tak minimálně a vždy je tzv. rozraštoval (rozmažal obličej).

Obecně se dá konstatovat, že v každé oblasti existuje jakási zlomová událost, která je do té doby nepředstavitelná (existence koncentračních táborů, teroristický útok), ať už v mezinárodním nebo národním kontextu. Tento první případ je vždy medializován detailněji, protože bez podrobných informací by si veřejnost vzniklou situaci nedokázala představit. Opět se zde vracím k používání záběrů týraného Jakuba v kuřimské kauze. Kdyby veřejnost zmíněné záběry neviděla, nedokázala by tento případ odlišit od ostatních, „běžných“ případů dětského týrání.

V tomto případě je takový přístup na místě, nesmí však sklouznout k bezúčelnému zobrazování násilí.

Praxi používání kontroverzního a citlivého materiálu známe například při informování o dopravních nehodách. Ty jsou často velmi tragické, avšak v tomto případě je použití záběrů nebo fotek z místa zcela zbytečné. Všichni jsme podobné záběry už někdy viděli a i bez nich si tragičnost situace dokážeme představit. Přesto se (nejčastěji v bulvárním tisku) setkáváme s fotografiemi ohořelých těl na prvních stránkách novin.

V této oblasti dochází opět ke střetu dvou názorů. Ten vyplynul z rozhovorů s Lubošem Rosí z České televize, člověkem z novinářské, mediální oblasti, který o dopravních nehodách často informuje a Petrem Smilkem, členem Hasičského záchranného sboru Zlínského kraje, který vidí stejné události z jiného úhlu pohledu.

Pan Smilek mi v rozhovoru popsal každodenní rutinu práce hasičského sboru, do které spadá i vyprošťování osob při dopravních nehodách. Uvedl, že se čím dál častěji setkávají s dost hygienickým přístupem médií, kteří na místo nehody přijedou co nejdříve, snaží se pořídit fotografie mrtvých těl, výpovědi otřesených a šokovaných svědků, rozhovor s hasiči a dalšími lidmi podílejících se na záchraně lidí. K běžné k praxi posledních let patří zvyk ihned po příjezdu hasičů na místo zakrývat mrtvé nebo zraněné tak, aby je fotografové z médií nemohli vyfotit. Pro pana Smilka, který se s dopravními nehodami setkává velmi často, je to důkaz špatného směru vývoje médií. Ta se snaží pořídit obrazový materiál za každou cenu, bez ohledu na emoce zúčastněných osob.

Zastáncem jiného názoru je pan Rosí z České televize. Ten si myslí, že referování o tragických dopravních nehodách může působit preventivně a jako odstrašující případ. Pokud by se o těchto událostech neinformovalo, vznikne falešný pocit, že se dopravní

nehody se smrtelnými následky nedějí. A pakliže by redakce přistupovaly k informování o těchto nehodách pouze na grafických číslech, veřejnost si nedokáže představit tragičnost takové situace. Bez obrazového materiálu je informační hodnota sdělení téměř poloviční. Podotýká, že je velmi důležité informovat o těchto událostech s notnou dávkou taktu, etičnosti a úcty k obětem. Zároveň je pro informování alespoň do určité míry, která je vždy individuální, záleží na konkrétním případě i na konkrétním médiu.

Tedy opět, i v této oblasti se setkáváme s protichůdnými postoji, které jsou oba pravdivé a vede mezi nimi tenká hranice.

7.3 Nové technologie

Rozvoj nových technologií, zejména těch komunikačních, je dalším faktorem, který ovlivňuje mediální etiku a její vnímání veřejností. Na tyto technologie a jejich vliv můžeme pohlížet ze dvou úhlů- z pohledu profesního, tedy redaktorů a novinářů, a z pohledu laické veřejnosti.

Rozvoj nových technologií pro zaměstnance médií znamená velké usnadnění práce. V minulosti byla výroba televizních reportáží pro jejich tvůrce složitější a náročnější, zatímco dnes, v době kdy je možné počítač sesynchronizovat téměř se všemi potřebnými přístroji (kamera, fotoaparát), vše je ve snadno přenositelné, unifikované digitální podobě, je práce redaktorů daleko jednodušší. Stejně tak jsou díky novým technologiím více mobilní a připravenější. Téměř každý vlastní mobilní telefon, který je zároveň i fotoaparátem, dají se na něm natáčet krátká videa, je propojen s internetem, takže novinář může své povolání vykonávat (v omezené míře) kdekoliv.

Pro laickou veřejnost znamená rozvoj těchto technologií především snadnější a pohodlnější přístup ke všem potřebným informacím. S vývojem internetu a komunitních serverů pro sdílení fotek a videí, můžeme velmi snadno vyhledat požadované informace. Skoro za pár minut po japonském zemětřesení a následné vlně tsunami jsme mohli na serveru Youtube vidět amatérské záběry, které nám dopomohly představit si tragickou situaci v Japonsku. Se vznikem specializovaných stránek a blogů máme možnost vytvořit si komplexnější názor založený na větším množství informací.

Spolu s rozvojem komunikačních technologií se posouvá také vnímání etické hranice veřejnosti. Zvykáme si na záběry nejrůznějších úrazů, bojů a následků přírodních katastrof,

kterých jsou na internetu stovky a tisíce, postupně je začínáme vnímat jako běžné. Jako důkaz toho, že veřejnost zajímají špatné události, nám stačí vidět, kolik shlédnutí mají ty které záběry dostupné na internetu.

7.4 Nastolování témat

S eticky problematickými kauzami souvisí také faktory, které ovlivňují nastolování témat médií. Často je slyšet názor, že média jsou těmi špatnými, které nám denně nabízí kruté záběry a tragické příběhy, na které my se nechceme dívat a musíme je trpět.

Cílem každé komerční televizní stanice je sledovanost, cílem každého časopisu je čtenost. Jinak řečeno zisk. Z toho plyne, že se tato média musí přizpůsobit tomu, co veřejnost očekává, splnit poptávku.

Mnoho výzkumů se zabývalo otázkou, která událost má potenciál stát se zprávou, tedy které události veřejnost zajímají. Nejčastěji je citován výzkum skandinávské dvojice Johan Galtung a Marie Holmboe-Rugeová, který sestavil výčet tzv. zpravodajských hodnot. Mezi ty patří:

- *Frekvence, časové rozpětí, které událost potřebuje ke svému rozvoji. Čím více toto časové rozpětí odpovídá periodickému způsobu vycházení médií, tím větší je pravděpodobnost, že se stane zprávou*
- *Práh pozornosti, tedy fakt, že událost musí překročit jistý práh pozornosti, aby se stala zprávou. Čím vyšší je intenzita události, tím větší je pravděpodobnost, že se stane zprávou. Ona intenzita se může vztahovat k různým aspektům dané události, např. k významu či negativitě*
- *Jednoznačnost*
- *Význam neboli pochopitelnost pro publikum*
- *Souznění, splnění očekávání publika*
- *Překvapení, kde naopak platí čím vzácnější událost, tím větší předpoklad stát se zprávou*
- *Kontinuita, tedy pokud se událost jednou dostala přes zpravodajský práh, informuje se o ní i nadále*
- *Variace, různorodost názorů, protože média se snaží o vyvážené zobrazení mnohostranného světa*

- *Vztah k elitním osobám, protože ty publikum vždy zajímají, mají větší dosah*
- *Personalizace, tedy fakt, že události, ve kterých figurují konkrétní identifikovatelné osoby, mají větší zpravodajskou hodnotu. Osoby usnadňují zpravodajství (fotografie, filmy, rozhovory atd.)*
- *Negativita, kde platí, že čím je událost negativnější, tím spíše se stane zprávou³²*

Z výsledků výzkumů vyplývá, že veřejnost (publikum) skutečně upřednostňuje určitý typ událostí před ostatními. Pokud bychom výčet zpravodajských hodnot výše měli aplikovat na kuřimskou kauzu, splňuje většinu bodů a bylo pravděpodobné, že o ní bude mít veřejnost, a tedy i média zájem.

Principy nastolování témat má za následek fakt, že média skutečně určují, které otázky budou v dané době pokládány za obzvláště důležité, o kterých bude veřejnost diskutovat a přemýšlet.

Dalo by se říct, že jde o začarovaný kruh očekávání veřejnosti - snaha médií splnit pop-távku – nastolování témat – ovlivnění veřejnosti. Jen těžko posoudíme, jestli je tento vývoj správný a kam směřuje. I zde můžeme zachytit dvojí způsob vnímání této otázky. Na straně jedné je to touha médií vyhovět veřejnosti a poskytnout jí ty události a informace, které vyhledává (a s rozvojem komunikačních technologií a celkově větší otevřeností vyhledává veřejnost stále více informací o kontroverzních událostech). Na druhé straně zůstává fakt, že média drží ve svých rukách velkou moc, kterou budují a ovlivňují názory společnosti, mají vliv na výchovu a formování hodnot, a proto by měla neustále dbát na vysokou míru profesní etiky.

7.5 Zodpovědnost za mediální výstupy

Při hodnocení způsobu, jakým média k eticky problematickým případům přistupují, musíme brát v potaz strukturu a rozdělení pravomocí v redakci, která má zásadní vliv na finální podobu mediálních výstupů. Protože o této problematice není dostatek dostupných informací, byl mi zdrojem informací redaktor a editor České televize Mgr. Luboš Rosí.

---

³² KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. 307 s. s.120. ISBN 80-718-4134-X

Toho jsem se zeptala na průběh přípravy reportáží v praxi České televize, zvláště s ohledem na vztah editora a novináře.

Tento vztah je typu nadřízený (editor) - podřízený (redaktor). Editor bývá v ideálním případě velmi dobrý, nejlepší novinář v dané redakci. Je to člověk, který pracoval dlouho jako řadový redaktor, získal zkušenosti a informace k tomu, aby mohl vést jiné.

Dozvěděla jsem se, že ve všech fázích tvorby příspěvků do zpravodajství, by měl redaktor s editorem spolupracovat. Obvykle redaktor navrhne téma reportáže, které editor může zamítnout. Pokud ho schválí, prodiskutuje se obsah reportáže, možní respondenti. Redaktor jede po té „do terénu“ získávat materiál. S tímto natočeným materiálem se vrací do redakce, kde komunikuje s editorem o tom, co má natočeno, které informace jsou nejzajímavější, které se mají použít a které naopak vynechat. Před sestavením celé relace editor schválí finální podobu příspěvku. Ve všech fázích přípravy reportáží jde o spolupráci obou profesí, tedy jak editora, tak redaktora. Vždy má ale nadřazenější pozici editor, on je tím, kdo rozhoduje o množství a druhu zveřejněných informací, má pravomoc reportáž upravit, vtisknout jí jinou podobu.

Pokud jde o faktickou zodpovědnost za odvysílané příspěvky, leží na obou dvou, tedy jak na redaktorovi, tak na editorovi. Pokud se objeví a projednává jakákoliv stížnost, k zodpovědnosti jsou hnáni oba dva. Redaktor je zodpovědný za natočený materiál a editor za jeho úpravu. S ohledem na fakt, že redaktor bývá méně zkušený, je editor tím, kdo by měl být více informován o etických zásadách a podobně, a tedy tím, kdo více ovlivňuje podobu reportáže.

7.6 Shrnutí

Je skutečně mnoho oblastí, ve kterých není jasně vymezen postup s ohledem na etické a morální zásady a zodpovědnost tak zůstává tak na redaktorovi. Ten by měl ke každému případu přistupovat individuálně, etická pravidla se v žádném případě nedají aplikovat paušálně. Avšak zde opět narážíme na problematiku výkladu pojmu veřejný zájem. Jeden redaktor může s ohledem na své hodnoty a zkušenosti považovat za důležité informovat veřejnost o některé události, zatímco druhému se ta stejná informace může zdát za etickou hranicí.

Na základě příkladů a případů z této kapitoly, **můžeme na tomto místě vyvrátit hypotézu o jasně strukturované kontrole etického rozměru mediálních výstupů.**

Kontrola etičnosti reportáží a článků probíhá za pochodu samotnými redaktory, u nichž není zaručeno, že budou etickou hranici vnímat správně a reportáže (články), na kterých se podílí, budou ve veřejném zájmu.

Hypotézu jsem formulovala v době, kdy jsem neměla nastudovány jednotlivé eticky problematické kauzy a oblasti. Kvůli tomu, že regulačních norem je v mediální oblasti celá řada, považovala jsem za správné předpokládat, že bude v běžné praxi médiích, probíhat rozsáhlá etická kontrola.

Avšak kvůli neustálému a těžko předvídatelnému vývoji médií (s ohledem na nové technologie, nové události, vývoj smýšlení veřejnosti), je těžké, až nemožné, v legislativě obsáhnout vše potřebné.

8 ROLE NÁHUBKOVÉHO ZÁKONA V MEDIÁLNÍ ETICE

Pokud chceme zhodnotit význam zavedení náhubkového zákona, musíme se opět obrátit na odborníky z praxe, tedy redaktory. Formálně náhubkový zákon (v oblasti ochrany osobnostních práv) zavedl striktnější pravidla pro informování veřejnosti a posunul hranice svobody projevu.

Luboš Rosí k tomuto tématu uvedl, že spíše než náhubkový zákon, byla to kauza Kuřim, která měla zásadní vliv na fungování médií i celkový obrat ve smýšlení veřejnosti. Označuje tuto kauzu za precedens, který u nás do té doby chyběl a který stanovil, jak k podobným kauzám přistupovat. Kuřimská kauza otestovala, jak eticky vyspělá jsou jednotlivá média a jejich novináři, stejně tak poukázala na nedostatečnou legislativu v této oblasti. Trvá na tom, že pro mediální etiku byla podstatnější samotná kuřimská kauza a způsob její medializace všemi televizními stanicemi a celostátními deníky. Odhalila nedostatečnou kontrolu etického hlediska reportáží.

Zde tedy můžeme **vyvrátit i hypotézu o náhubkovém zákoně**, která zní:

Zavedení náhubkového zákona bylo přelomovou událostí a mělo zásadní vliv na přístup médií k mediální etice.

Při formulaci této hypotézy, bez hlubší znalosti jednotlivých kauz, jsem považovala tento zákon za velmi podstatný, protože se o něm na veřejnosti vedly rozsáhlé diskuze a upravoval mediální oblast, která byla dlouho bez větších legislativních změn. Po analýze rozdílného přístupu ke kauzám a rozhovoru s redaktorem, bylo zjištěno, že podstatnější vliv na změnu v přístupu médií měla samotná kauza Kuřim a etický přístup médií k ní. Byla to tato kauza, která byla prvotním impulsem k novelizaci trestního řádu v oblasti osobnostních práv, tedy ke vzniku náhubkového zákona. Náhubkový zákon přispěl ke změně přístupu spíše formálně, fakticky měla podstatně větší vliv samotná existence kuřimské kauzy.

9 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá především zákonnými opatřeními zajišťujícím svobodu projevu a její možná omezení zejména v mediální oblasti. Tyto regulační normy, doplněné o normy samoregulační jsou důležitým východiskem pro správné pochopení etického rozměru mediální kauz.

V praktické části jsem se zaměřila na mediální kauzy posledních let. Stěžejní pak byla kauza Kuřim, u jejíž medializace došlo k rozsáhlému porušení osobnostních práv a v oblasti mediální etiky byla milníkem. Na příkladu přístupu k pozdějším kauzám dokládám změnu v přístupu médií. Pokud se zabýváme mediální etikou, je nepochybně potřebné alespoň nastínit další eticky problematické oblasti v prostředí médií. Na tyto oblasti jsem se v praktické části zaměřila, zejména ty, které se dotýkají otázek svobody slova, veřejného zájmu, fungování a vývoje médií.

Všechny cíle, které byly touto prací stanoveny, považuji za dosažené. Hypotéza o přelomovosti náhubkového zákona byla vyvrácena. Náhubkový zákon přispěl k užší specifikaci hranice mezi svobodou slova a ochranou osobnostních práv, změnu v přístupu médií však zapříčinila spíše samotná kauza Kuřim, která ukázala na dosavadní nedostatky v etické vyspělosti jednotlivých médií. Hypotéza o jasně strukturované kontrole mediálních výstupů byla také vyvrácena, a to rozbořením eticky problematických oblastí. Výsledkem je konstatování, že ve složitém prostředí médií, které se neustále mění, je velmi těžké legislativou upravit všechny sféry fungování a dopadu médií.

Do problematiky by bylo možné vstoupit ještě hlouběji, a to například rozhovory s dalšími lidmi pracujícími v médiích, jejichž názor a přístup k etice je rozdílný. Jsem přesvědčena, že mediální trh v České republice je malý a pro potřeby této bakalářské práce jako reprezentativní vzorek byl dostačující redaktor a editor České televize.

Otázkou zůstává, jakým směrem se bude přístup médií k etice ubírat. Na základě poznatků, které jsem při vypracování získala, myslím, že tyto směry mohou být dva. Tím prvním je jakési uvolnění při vnímání etiky. Souvisí s cílem médií uspokojit poptávku veřejnosti a co nejvíce vydělat. Pokud by tento cíl byl tím prvotním, média přestanou brát ohled na etický rozměr svých výstupů a situace se bude zhoršovat, pokud nebude existovat jasně postavená legislativa. Druhou možností je naopak zpřísnění morálních zásad. K tomu by došlo v případě, že prvotním cílem médií bude do budoucna výchova a informovanost veřejnosti dle konzervativních etických zásad.

Osobně zastávám názor, že společnost si skutečně díky rozvoji nových technologií začíná zvykat na násilné trestné činy a tragické události, o nichž informují média, jsou volně dostupné na internetu a uživatelé si je posílají jako určitou zajímavost.

To je také přínos pro mě samotnou z této bakalářské práce. Začala jsem si více všimnout způsobu prezentace zpráv v televizi, toho, jak jsou napsány články v denním tisku. Získané informace mě donutily přemýšlet o tom, jak velkou moc mají média, že jedna a tatáž událost může být zpracována mnoha způsoby a ovlivňuje názory statisíců lidí. Také jsem si uvědomila závažnost porušování osobnostních práv a fakt, že jednání a přístup redaktorů může skutečně poškodit nevinné lidi.

Téma mediální etiky považuji za zajímavé. Tato bakalářská práce nabízí stručný pohled na jednu část problematiky, přesto považuji zpracování tématu za adekvátní a přínosné. Ráda bych se tomuto tématu věnovala nadále, a to i v případných dalších akademických pracích.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

- MCQUAIL, Denis: Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál, 2009. ISBN:978-80-7367-574-5.
- ROZEHNAL, Aleš. Mediální právo. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2004. 295 s. ISBN:978-80-7380-033-8.
- BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu : a její meze v právu České republiky. Praha: Linde, 2002. 316 s. ISBN 807201367X.
- HERCZEG, Jiří. Meze svobody projevu. Praha: Orac, 2004. 143 s. ISBN:8086199940.
- Kolektiv autorů. Zpravodajství v médiích. Praha: Karolinum, 2001. 155 s. ISBN:80-246-0248-2.
- KLÍMA, Karel. Ústavní právo. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2010. 786 s. ISBN:978-80-7380-261-5.
- KÖPPLOVÁ, Barbora; JIRÁK, Jan. *Masová média*. Praha : Portál, 2009. 413 s. ISBN:978-80-7367-466-3.
- VANĚK, Jiří. *Obecná, ekonomická a informační etika*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2010. 252 s. ISBN:978-80-7357-504-5.
- OSVALDOVÁ, Barbora; HALADA, Jan. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha : Libri, 2007. 263 s. ISBN:978-80-7277-266-7.
- HENDRYCH, Dušan. *Právníkový slovník*. Praha : C.H.Beck, 2003. 1340 s. ISBN:8071797405.
- BRÁZDA, Radim. *Úvod do srovnávací etiky*. Praha : KLP-Koniasch Latin Press, 1998. 177 s. ISBN:80-85917-46-7.
- KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha : Karolinum, 1995. 307 s. ISBN:80-718-4134-X.
- JEHLIČKA, Oldřich. *Občanský zákoník- komentář*. Praha : C.H.Beck, 1999. 1237 s. ISBN:807179225X.
- SOKOL, Tomáš. Tisk a právo. Praha : Orac, 2001. 135 s. ISBN:8086199177.

Použité zákony

- Ústava ČR
- Listina základních práv a svobod

- Zákon č.52/2009 Sb. (tzv. náhubkový zákon)
- Zákon č. 231/2001 Sb. (zákon o rozhlasovém a televizním vysílání)
- Zákon č. 46/2000 Sb. (tiskový zákon)
- Zákon č. 40/1964 Sb. (občanský zákoník)
- Zákon č.141/1961 Sb.
- Zákon č.200/1990 Sb.

Zdroje online

- FRANC, Petr. Několik poznámek k zákonu č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony. Soudce [online]. 2009, 6/2009, [cit. 2011-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.soudci.cz/admin/casopis/csp61.pdf>>.
- PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. Zpráva o stavu vysílání a činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání za rok 2008 [online]. 2009, [cit. 2011-05-10]. Dostupný z WWW: <http://www.rrtv.cz/cz/files/zpravy/VZzprava_2008.pdf>.
- ČERNOHORSKÁ, Hana. Ondřej s Jakubem zůstanou zatím v Klokánku. *Brněnský deník* [online]. 4.9.2007, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <http://brnensky.denik.cz/special_kurim/krimi_kurim_tyranu_soud2_20070.html>.
- Kuřim rok poté: jak dnes žijí týraní chlapeci. *MF DNES* [online]. 7. května 2008, nevedeno, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/kurim-rok-pote-jak-dnes-ziji-tyrani-chlapci-f2h-/krimi.asp?c=A080506_224355_krimi_mia>.
- DUCHÁČKOVÁ, Pavla. Kauza Kuřim má film. *MF DNES*. 11.4.2008, Jižní Morava, str.1.
- NĚMEC, Jan . Týraný Dominik zůstane v krizovém centru. *Brněnský deník* [online]. 29.3.2011, nevedeno, [cit. 2011-05-01]. Dostupný z WWW: <<http://brnensky.denik.cz/zlociny-a-soudy/tyrany-dominik-zustane-v-krizovem-centru20110329.html>>.
- Média veřejné služby v roce 2008. *Ceskamedia.cz* [online]. 19.5.2008, nevedeno, [cit. 2011-05-10]. Dostupný z WWW: <http://www.ceskamedia.cz/articles_list.html?article_type=02&subtype=J&date=>>.
- *Rozsudek NSS* [online]. 13.4.2009 [cit. 2011-05-01]. Dostupné z WWW: <http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2010/0033_8As__1000_a67068b3_8f0f_4cab_a164_b20f3df8fdf1_prevedeno.pdf>.

- *Česká televize* [online]. 1996-2011 [cit. 2011-05-01]. Etický kodex ČT. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/>>.
- *Rrtv.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-05-01]. Poslání Rady. Dostupné z WWW: <<http://www.rrtv.cz/cz/static/o-rade/poslani-rady/index.htm>>.
- *Syndikát novinářů České republiky* [online]. 2008 [cit. 2011-05-01]. Syndikát novinářů. Dostupné z WWW: <<http://syndikat-novinaru.cz/1/3/5/syndikat/syndikat>>.

11 SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZNAČEK

RRTV Rada pro rozhlasové a televizní vysílání

OSN Organizace spojených národů

SN ČR Syndikát novinářů České republiky

MF DNES Mladá fronta DNES

ČT Česká televize

ČR Česká republika

NSS Nejvyšší správní soud

12 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1: Článek Kauza Kuřim, šílený zmatek (17.6.2008, MF DNES)

Příloha P2: Rozhovor s editorem a redaktorem ČT Mgr. Lubošem Rosí

Příloha P1: Článek Kauza Kuřim, šílený zmatek (17.6.2008, MF DNES)

17.06.2008 - PAVLA KOMÁRKOVÁ - Jižní Morava - str. 02

Kauza Kuřim, šílený zmatek

Brno - V souvislosti s kauzou Kuřim se mluvilo o dětské pornografii, zvláštní sektě, zrození nového božstva. Objevily se i spekulace o tajných mezinárodních obchodech a zpravodajských službách či dokonce teroristických organizacích. Když před 13 měsíci vše začalo, nikdo netušil, do jakých rozměrů se kauza rozroste. Rozmotat případ či jeho část dá zřejmě soudcům pořádnou práci. Proč malý Jakub a Ondřej museli snášet krutá mučení, není dosud jasné.

7. května 2007. Policie nachází v komoře kuřimského domu sedmiletého Ondřeje, nahého a svázaného izolepou. Lékaři jej převážejí do nemocnice, jeho matka Klára Mauzerová odjíždí k výslechu, Jakub a domnělá Anička končí u příbuzných.

9. května 2007. Policie zadržela Kláru Mauzerovou.

10. května 2007. Ondřeje propouštějí z nemocnice, soud vydává předběžné opatření, kterým všechny tři děti svěruje do péče zařízení Fondu ohrožených dětí Klokánek.

11. května 2007. Soudce posílá Kláru Mauzerovou do vazby, viní ji z týrání Ondřeje a později i Jakuba. Je umístěna na tamní psychiatrii. Sociální pracovníce odmítají pustit příbuzné k dětem, psychický stav „Aničky“ se zhoršuje.

12. května 2007. Mezi půlnocí a druhou ráno dívka z Klokánku mizí, začíná několikadenní pátrací akce. Ondřej je po zhroucení odvezen na dětskou psychiatrii.

16. května 2007. Policisté začínají hlídat malého Jakuba. Ministr práce a sociálních věcí Petr Nečas posílá do Brna expertku, aby případ prošetřila. Vyšetřování přebírá jihomoravská policejní správa, na případ uvaluje informační embargo, stejně tak i sociální odbor.

22. května 2007. Policie potvrzuje, že má informace o tom, že dívka není třináctiletá Anna, ale dvaatřicetiletá absolventka JAMU Barbora Škrlová. Sestry Mauzerovy ji vydávaly za třináctiletého nalezence i u Městského soudu v Brně. Ten jí v březnu 2007 přidělil identitu a svěřil ji do péče Kláry Mauzerové. Kvůli nové identitě Škrlové byli zřejmě oklamáni i další lidé, bývalá zástupkyně ombudsmana Anna Šabatová či novinář Jakub Patočka.

23. května 2007. Policie vyhláší pátrání po Barboře Škrlové.

25. května 2007. Soud bere do vazby i tetu dětí Kateřinu Mauerovou, viní ji z týrání obou chlapců. 28. května 2007. Testy DNA potvrzují, že v Klokánku nebyla třináctiletá Anna, ale dospělá Škrlová.

15. června 2007. Škrlová se objevuje v Dánsku, na českém velvyslanectví v Kodani.

20. června 2007. Policie začíná stíhat i bývalou spolupracovnici Kateřiny Mauerové z dětského centra Paprsek brněnského Domu dětí a mládeže Hanu Bašovou.

5. září 2007. Kvůli týrání Ondřeje a Jakuba jsou obviněni další dva lidé, bratr Škrlové Jan a jeho známý z oddílu Mravenci Jan Turek.

14. listopadu 2007. Obviněna je nově i dětská lékařka Milana Smékalová za to, že věděla o týrání dětí a neoznámila je.

4. prosince 2008. Otec smí po sedmi měsících znovu navštěvovat své děti.

8. ledna 2008. Norská policie zadržela Barboru Škrlovou, která se v Norsku vydávala za třináctiletého chlapce Adama, druhý den Škrlová přilétá do Česka.

10. ledna 2008. Soudce posílá Škrlovou do vazby a nařizuje její pozorování na psychiatrii.

4. února 2008. Policie viní Škrlovou z týrání Ondřeje, ta trvá na tom, že ona sama je obětí týrání.

12. února 2008. Obvinění za lhaní soudu o totožnosti Aničky padá i na babičku týraných dětí Elišku Mauerovou. Stíhání končí narovnáním - žena přispívá na charitu. Kláru Mauerovou stíhají dál.

1. dubna 2008. Škrlovou a Kateřinu Mauerovou státní zástupce žaluje z poškozování cizích práv za to, že se Škrlová v Klokánku vydávala za Aničku. Soud ale později obě osvobozuje.

21. dubna 2008. Kvůli brutálnímu týrání Ondřeje a Jakuba podává státní zastupitelství návrh na obžalobu šesti lidí. Věc předává soudu.

17. června 2008. Dnes se týráním dětí začíná zabývat Krajský soud v Brně, neoznámením týrání zase městský soud.

Regionální mutace | Mladá fronta DNES - jižní Morava

Příloha P2: Rozhovor s editorem a redaktorem ČT Mgr. Lubošem Rosí

28.4.2011

Jaký je proces vytváření reportáží, zejména s ohledem na vztah redaktora a editora?

Novinář reportáž vytváří, ideálně po domluvě s editorem, už od prvního naplánování. Redaktor nabídne příspěvek, editor ho buď schválí nebo neschválí. Prodiskutují obsah reportáže, možné respondenty. Poté jede redaktor natáčet, po návratu komunikuje s editorem o tom, co má natočeno. Editor rozhodne, co v příspěvku chce, co z natočeného materiálu je nejzajímavější a nejpodstatnější. V celém průběhu tvorby příspěvků má větší slovo editor, který také schvaluje i finální podobu reportáže.

Kdo má větší kompetence, editor nebo novinář? Jaké je jejich vzájemné postavení?

Větší kompetence má editor, který zodpovídá za celou relaci, za řazení příspěvků a jejich podobu, respektive za to, jaké informace jsou v reportážích uvedeny. Samozřejmě spolupracuje s redaktorem, ale garancí toho, že v příspěvku nebudou informace lživé, zavádějící a neetické je editor.

Editor bývá v ideálním případě velmi dobrý, nejlepší novinář v dané redakci. Je to člověk, který byl předtím dlouhou dobu redaktorem.

Kdo nese formální a kdo faktickou zodpovědnost za reportáže?

Toto je těžko rozlišit. V případě nějakých stížností jsou k zodpovědnosti hnáni oba dva (editor i novinář). Redaktor je zodpovědný za natočený materiál, editor je tím, kdo reportáž „pouští ven“ a je zodpovědný za její finální podobu. Redaktor je méně zkušený, editor by měl být více informován o etice apod. Tento systém je zřejmě všude stejný.

Byl jste tím, kdo v České televizi zpracovával informace o kuřimské kauze týrání dětí. Jakou roli v novinářské etice sehrála kauza Kuřim a jakou tzv. náhubkový zákon?

Až do kauzy Kuřim tady nebyl takto výrazný případ, který by jasně řekl, co můžeme a co nemůžeme zobrazovat. ČT záběry týraných dětí od začátku rastrovala, ale do té doby tady nebyl jasný precedens, který by řekl, jak k obdobným kauzám přistupovat. Byl to případ, který otestoval novinářskou a etickou vyspělost jednotlivých médií a zároveň vyspělost mediální legislativy, tj. jakým způsobem by bylo možné postihnout novináře, kteří o kauze informovali obrazově nevhodně. Náhubkový zákon je normou, která fungování médií změnila spíše ve smyslu zavedení zákazu zveřejňování policejních odposlechnů. V případě mediální etiky byla opravdu směrodatná kuřimská kauza. Jsem přesvědčený, že tato kauza

byla precedens, který velmi silně nastavil nová pravidla fungování médií v těchto citlivých otázkách jako násilí, násilí na dětech a podobně.

S odstupem času, přistupoval byste k podávání informací jinak (zejména s ohledem na etický rozměr reportáží)?

S ohledem na výsledky kuřimské kauzy v mediální oblasti, dnes by to nebylo o volbě (zda bych chtěl nebo nechtěl postupovat jinak), ale v tomto bych jinak postupovat musel.

Jaký máte názor na podávání informací veřejnosti obecně? Především s ohledem na etické hledisko obrazového materiálu a zveřejňovaných informací?

Pakliže budeme splňovat základní etická kritéria, referování o takových kauzách (týrání dětí) může splnit roli odstrašujícího příkladu, může působit preventivně. Varuje tak, že takové případy se kolem nás stávají, „toto se děje u sousedů, dávejte pozor, co se kolem vás děje“. Není to jen násilí na dětech, další podobným příkladem jsou dopravní nehody. Pokud nebudeme informovat veřejnost o dopravních nehodách, vznikne pocit, že se žádné dopravní nehody s vážnými nebo smrtelnými následky nedějí. Pakliže bychom to ukazovali pouze na grafických číslech, nikdo si nebude dokázat představit, jak nebezpečné může být vybourat se v autě. Je potřebné o těchto věcech informovat s potřebnou dávkou etického přístupu, úcty k obětem, ale zároveň ukázat minimálně po určitou hranu, a ta je individuální, i podle typu média, část z problematiky. Protože pokud by se o takových událostech neinformovalo s použitím obrazového materiálu, informační hodnota je téměř poloviční.